

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра фінансів

Дипломна робота

ОР– бакалавр

на тему: **«Амортизаційна політика підприємства та оцінка її ефективності»**

Виконала: студентка 2 курсу,

групи ФБСст -21

спеціальності 072 Фінанси, банківська справа
та страхування

Джус Анна Романівна

Керівник : к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів

Цюпа О.П.

Рецензент:

Івано-Франківськ – 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	5
1.1. Економічна сутність та призначення амортизації.....	5
1.2. Амортизаційна політика підприємства та її елементи.....	13
1.3. Етапи розвитку амортизаційної політики в Україні та сучасний її стан.....	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ОЦІНКА ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ (на прикладі ТОВ «КАРПАТНАФТОХІМ»).....	28
2.1. Аналіз фінансово-економічного стану ТОВ «Карпатнафтохім»...	28
2.2. Особливості формування та реалізації амортизаційної політики ТОВ «Карпатнафтохім».....	35
2.3. Оцінка ефективності амортизаційної політики ТОВ «Карпатнафтохім».....	38
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	45
3.1. Застосування зарубіжного досвіду щодо вдосконалення амортизаційної політики на підприємстві.....	45
3.2. Проблеми та напрямки підвищення ефективності амортизаційної політики підприємства..	52
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62
ДОДАТКИ.....	68

ВСТУП

В умовах сучасних трансформацій та кризи в економіці України питання визначення економічної сутності та шляхів вирішення проблем формування амортизаційної політики набуває особливої актуальності та важливості. Низький рівень ділової активності суб'єктів господарювання та спад підприємництва зумовлені зменшенням обсягів виробництва та зростанням собівартості продукції в усіх галузях національної економіки.

Це, у свою чергу, змушує підприємства шукати нові альтернативні варіанти фінансування, у тому числі з використанням ресурсів фондів для відтворення основного капіталу.

Одним із найважливіших завдань у процесі відтворення основного капіталу є створення умов для збереження, оновлення та розвитку матеріально-технічної виробничої бази, що потребує цілеспрямованого регулювання, оскільки впливає на ефективність виробництва та темпи виробництва. Впровадження досягнень науково-технічного прогресу. Тому в даних умовах актуальним стає питання ефективності використання основного капіталу, вирішення якого залежить від досконалості амортизаційної політики.

Амортизації основних засобів присвячено багато праць таких дослідників як Бутинець Ф.Ф, Пилипенко І.І., Чижевська Л.В., Цал-Цалко Ю.С., Покропивний С.Ф., а також Гальчинський А.С., Рижков С.В., Сафронов Н.А. та багато інших. Однак залишається актуальним вивчення та виявлення напрямів удосконалення амортизаційної політики підприємств. Важливість зазначених проблем, необхідність удосконалення амортизаційної політики і обумовило вибір теми дослідження.

Метою бакалаврської роботи є дослідження теоретичних і практичних підходів щодо вдосконалення амортизаційної політики підприємства.

Виходячи з мети роботи задачами дослідження є:

- 1) дослідити економічну сутність та призначення амортизації;
- 2) розглянути амортизаційну політику підприємства та її елементи;

3) проаналізувати етапи розвитку амортизаційної політики в Україні та сучасний її стан;

4) провести аналіз фінансово-економічного стану ТОВ «Карпатнафтохім»;

5) дослідити особливості формування та реалізації амортизаційної політики ТОВ «Карпатнафтохім»;

6) здійснити оцінку ефективності амортизаційної політики ТОВ «Карпатнафтохім»;

7) дослідити застосування зарубіжного досвіду щодо вдосконалення амортизаційної політики на підприємстві;

8) визначити проблеми та напрямки підвищення ефективності амортизаційної політики підприємства.

Об'єктом дослідження є механізм формування амортизаційної політики на прикладі ТОВ «Карпатнафтохім».

Предметом дослідження є обґрунтування теоретико-методичних та практичних рекомендацій удосконалення амортизаційної політики підприємства.

Методи дослідження. Теоретико-методичні основи роботи базуються на основах сучасної економічної науки, загальних методах наукового пізнання та теорії фінансово-економічного аналізу, а також на працях вітчизняних і вчених, що займаються актуальними проблемами амортизаційної політики. У роботі використовувалися різні методи: діалектичний метод, системно-структурний та абстрактно-логічний методи, аналітичний метод.

Інформаційною базою дослідження базується на законодавчих та нормативно-правових актах, наукових фахових статтях, монографіях, даних Державної служби статистики України, фінансовій звітності ТОВ «Карпатнафтохім».

Структура бакалаврської роботи включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Основний обсяг роботи становить 60 сторінок і включає 19 рисунків і 14 таблиць.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність та призначення амортизації

Безперервний процес виробництва вимагає постійного відтворення фізично і морально зношених і застарілих засобів виробництва. Необхідною умовою відновлення працюючих засобів є поступове повернення їх вартості, що відбувається за рахунок амортизації.

Питання амортизації та амортизації основних фондів на даний час є актуальним, оскільки амортизація як економічна категорія, як складова фінансово-господарської діяльності підприємства була і є однією з найважливіших тем часу, на стику міжнаукова діяльність і практика.

Наукові дослідження, пов'язані з проблемами бухгалтерського обліку, внутрішнього контролю та аналізу господарських операцій з нарахування амортизації та зносу основних засобів, повинні враховувати досвід не лише сучасних вчених, а й їхніх попередників, і, крім того, мати міждисциплінарний характер з метою виявлення напрямків невирішених проблем, що дозволяє комплексно поглянути на проблеми.

У зв'язку з цим, трактування сутності та розкриття економічного змісту амортизації довгострокових активів та пов'язаної з нею амортизаційної політики підприємства є досить актуальним питанням, оскільки на даний час існує значна кількість наукових публікацій на цю тему, але немає єдиного науково обґрунтованого підходу до тлумачення цих понять, що впливає на вибір методів обліку, а також аналітичного забезпечення та контролю підприємства, унеможливаючи прийняття раціональних управлінських рішень [10].

Амортизація – це інструмент обліку, який є важливим обліковим принципом для нарахування та розподілу доходів і витрат. Розглянемо

трактування поняття амортизації, наведене в науковій економічній літературі (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

**Визначення поняття «амортизація» на основі
наукових літературних джерел**

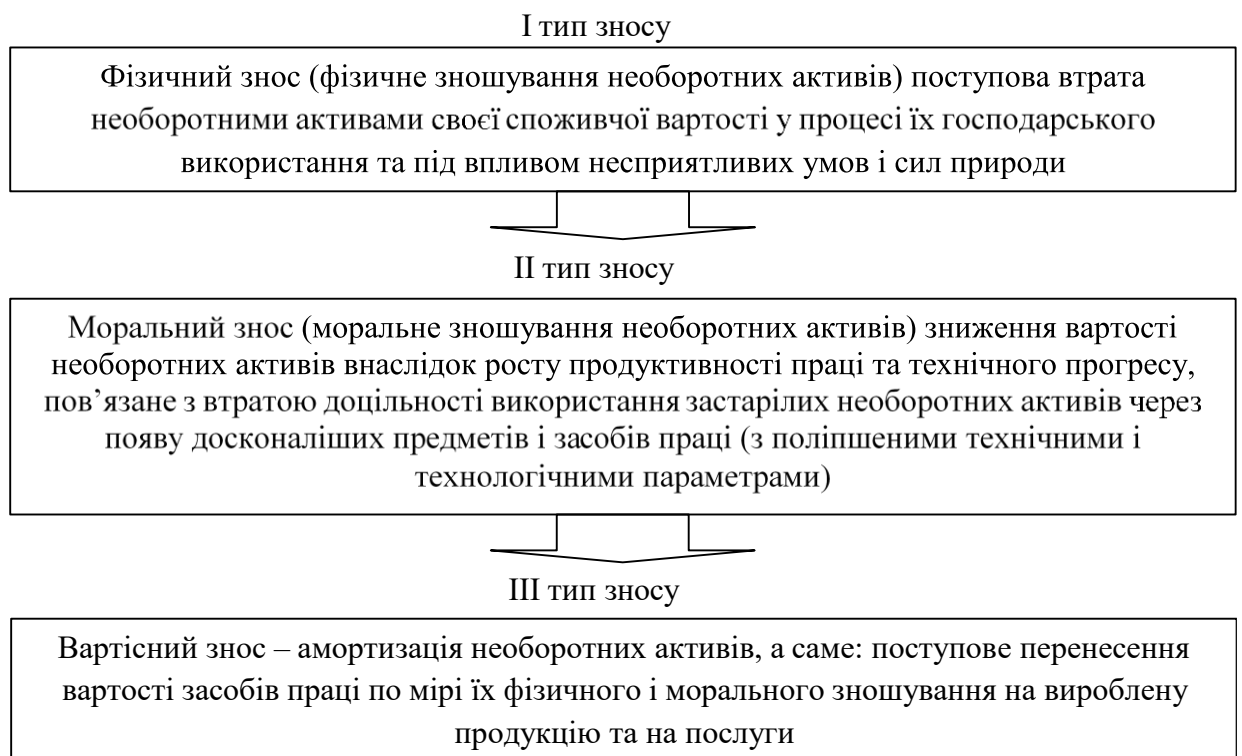
Автор	Визначення поняття
Загородній А. Г. [22]	«Амортизація – це знос основних засобів, основою обчислення якого є первісна вартість основних засобів, а їх відновлювальна вартість на момент їх зносу, тобто вартість їх відтворення на цей момент».
Задорожний З. М. [23]	«Амортизація відбувається як щомісячне відшкодування зношення необоротних активів»
Чебанова Н. В. [56]	«Амортизація – систематичний розподіл амортизаційної суми активу протягом терміну його корисної експлуатації».
Шем'якіна Н. В. [61]	«Амортизація – це ресурс відтворення, що сприяє відновленню основних засобів»
Покропивний С. Ф. [40]	«Амортизація – це процес перенесення авансованої раніше вартості засобів праці на вартість виготовленої продукції з метою їх повного відшкодування»
Гальчинський А. С., Єщенко П. С. [13]	«Амортизація – це заміщення в грошовій формі зношених засобів праці поступовим перенесенням вартості на продукт, що виробляється»
Федоронько [53]	«Амортизація – це поступове перенесення вартості основних засобів підприємства, що беруть безпосередню участь у виробництві протягом періоду корисної експлуатації, на собівартість виготовленої продукції та накопичення коштів для їх відтворення»
Трачова Д.М. [50]	«Амортизація – це інституційно-обліковий процес накопичення коштів суб'єкта господарювання для розширене, а також інноваційне відтворення належних йому необоротних активів»
Кафка С.М. [26]	«Амортизація – це процес поступового перенесення вартості засобів праці по мірі їх зношування на собівартість виробленої продукції та використання цієї вартості для наступного відтворення зношених засобів праці»
Ужва А.М. [51]	«Амортизація представляє собою частину витрат та оказує вплив на величину прибутку підприємства»

Тому, виходячи з даних, наведених у табл. 1.1 можна зробити висновок, що більшість науковців дотримуються думки, що амортизація – це обчислений у грошовій сумі знос основних засобів суб'єкта господарювання в процесі їх використання у виробничих і трудових цілях, надання послуг.

Слід підкреслити, що терміни «знос» та «амортизація» мають різні значення та вирази. Використовуваний – русизм у бухгалтерському обліку

термін «амортизація» означає не фізичний знос або зменшення ринкової вартості об'єкта, а знецінення вартості виробничих засобів протягом періоду їх корисного використання. Термін використовується для відображення поступового знецінення вартості довгострокових активів, зокрема основних засобів на господарські витрати [13].

Під зносом розуміють зменшення вартості довгострокових засобів виробництва, яке зумовлене втратою ними техніко-економічних властивостей. В економічній науці розрізняють три види зносу: фізичний, моральний і вартісний знос (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Три типи зносу визначені в економічних дослідженнях [23]

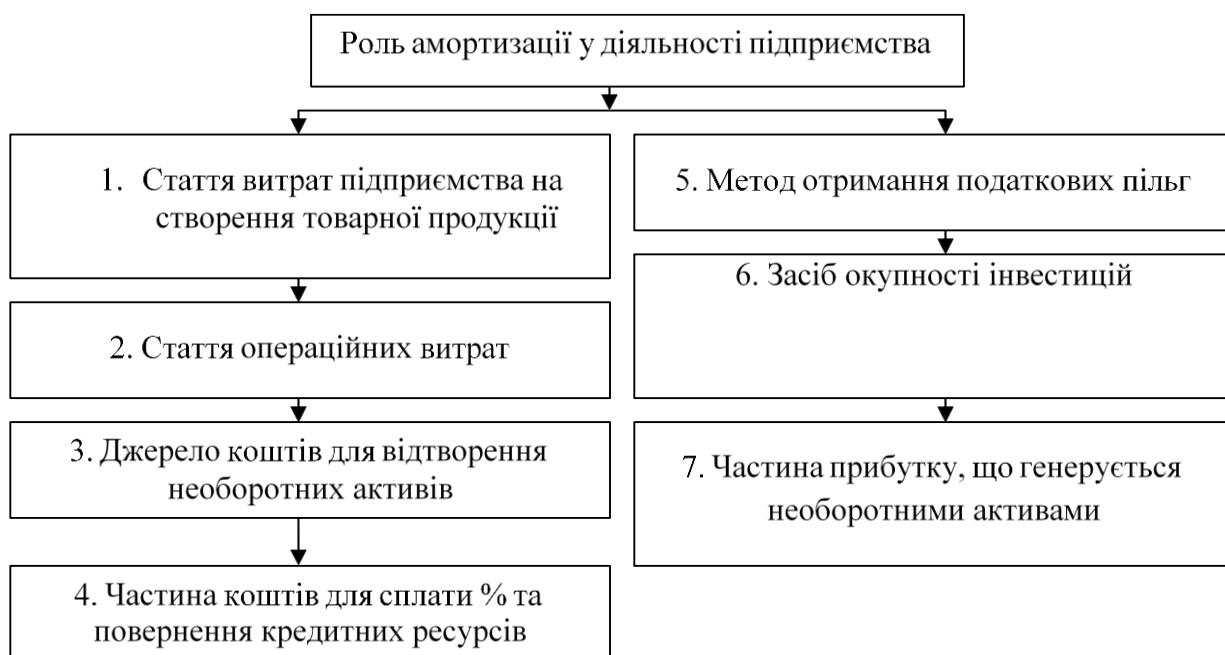
На рівні підприємства амортизація істотно впливає на ефективність її виробничої діяльності та є важливим джерелом економічного розвитку. Кожне підприємство реалізує власну амортизаційну політику, яка загалом складається з набору методів розрахунку амортизації довгострокових активів та управління ними [2].

Амортизація – явище суб’єктивне, оскільки підприємство самостійно вирішує, як здійснюватиметься встановлений процес, а саме, які методи використовуватимуться, як формуватиметься амортизаційний фонд тощо.

Амортизаційна політика – складова інвестиційної політики, яка полягає в заходах держави щодо регулювання процесу перенесення вартості трудових ресурсів на створюваний продукт з наступним відновленням. Елементами амортизаційної політики є розміри амортизації, норми амортизації, оцінка та переоцінка основного капіталу, методи нарахування амортизації та порядок використання коштів амортизаційного фонду [46].

Амортизаційна політика впливає на інвестиційну та інноваційну діяльність підприємств, основними характеристиками якої в сучасних умовах господарювання є: неповне використання наявних виробничих потужностей підприємства внаслідок недостатності інвестицій; обмеження можливостей відновлення матеріально-технічної бази суб’єктів господарювання та підвищення конкурентоспроможності виробленої продукції та послуг, що надаються; слабкий розвиток інвестиційно-інноваційної інфраструктури.

Ефективність амортизаційної політики безпосередньо залежить від того, наскільки продумано та обґрунтовано підприємство виклало в наказі облікову політику. Роль, яку відіграють амортизаційні відрахування в господарській діяльності підприємства, показано на (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Роль амортизації у господарській діяльності підприємства [49]

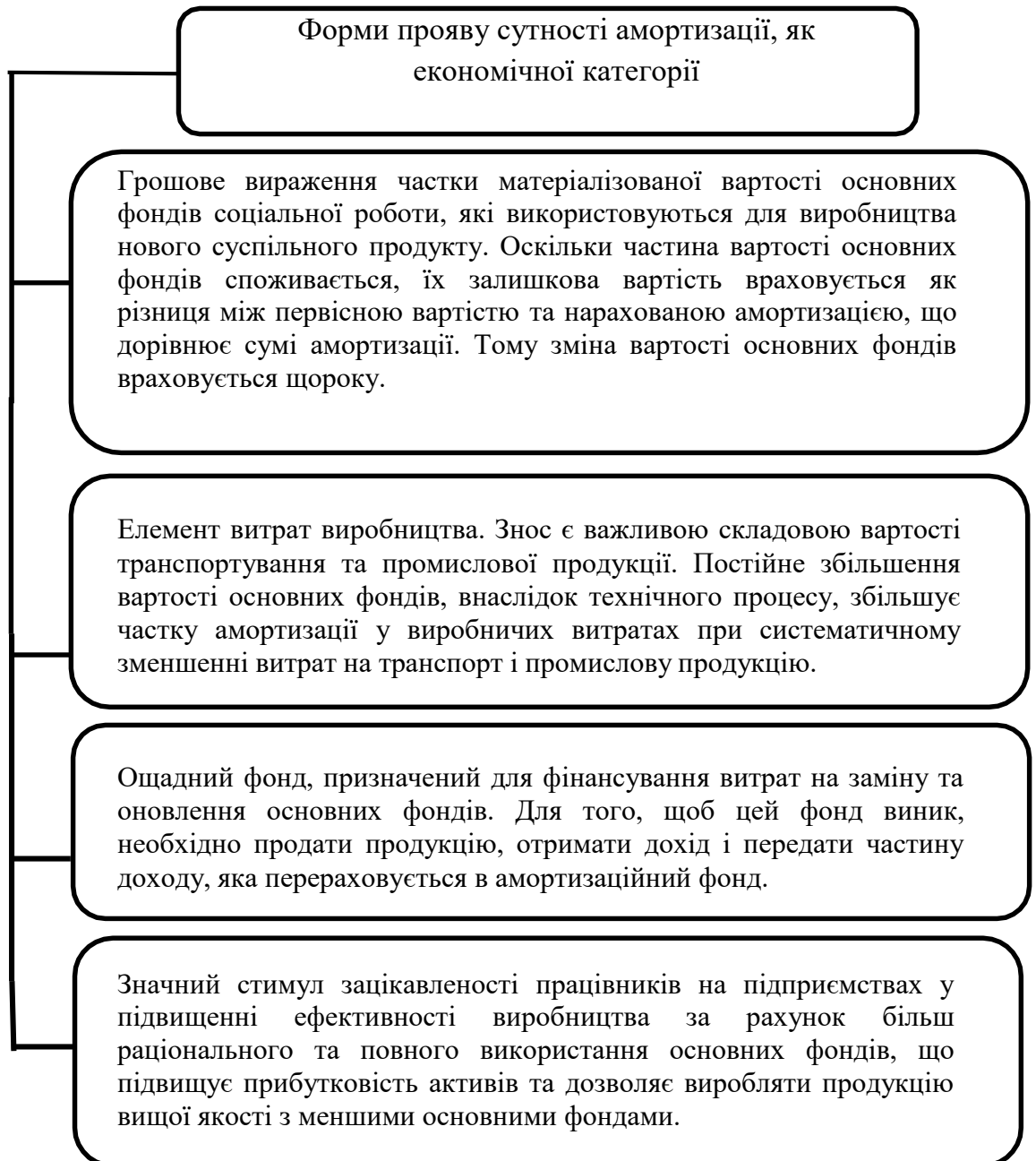
Якщо узагальнити наведені визначення, то схилиємося до того, що амортизація – це процес систематичного розподілу первісної вартості довгострокових активів за вирахуванням ліквідаційної вартості протягом строку їх корисного використання, який поступово переноситься на продукцію (роботи, послуги).

На нашу думку, наведене визначення є найбільш доцільним, оскільки воно найкраще описує сутність цієї облікової категорії та трактує її як систематичний розподіл первісної вартості основних засобів протягом певного періоду часу на однакові проміжки часу. Тобто амортизація нараховується за окремими методами обліку (є певна система).

Особливістю економічної ситуації в Україні на даний момент є те, що для забезпечення фінансових умов для реалізації стратегії зростання необхідно не стільки збільшити амортизацію, скільки максимально лібералізувати систему амортизації, що дозволить підприємству гнучко використовувати системи амортизації на основі обраної інвестиційної стратегії [15].

Значну роль у розвитку фінансово-кредитних відносин можуть відігравати амортизаційні відрахування. Ці кошти зберігаються на спеціальному рахунку підприємства в установах банків, що найбільш обґрунтовано відповідає принципам фінансового менеджменту, зокрема щодо роздільного зберігання коштів поточного та стратегічного використання. Фонди поглинання є просто трастовими фондами, тому їх вартість дещо зменшується. Такий продаж здійснюється зі знижкою. Важливо, щоб амортизаційні кошти не витікали за кордон. Але в разі банкрутства чи кризи амортизаційні кошти не можуть бути використані за цільовим призначенням. Таке використання передбачає продаж коштів загального призначення [6].

Розрізняють чотири прояви сутності амортизаційних відрахувань (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Форми прояву сутності амортизації, як економічної категорії [32]

Зазначене сприяє формуванню чіткого та повного розуміння важливості цього явища як на суспільному, так і на корпоративному рівнях, що зумовлює прийняття ефективних управлінських рішень у напрямку реалізації та контролю амортизаційної політики суб'єкта господарювання.

Вважаємо, що ефективне використання довгострокових активів та забезпечення умов для їх своєчасного оновлення має враховувати фізико-технологічні характеристики активу та його експлуатаційні характеристики.

Зазначений підхід надає бухгалтеру критерії розподілу первісної вартості основних засобів за звітними періодами та є основою для складання амортизаційної політики залежно від умов використання зазначених вказаних об'єктів.

Для вибору методу розподілу вартості об'єкта (методу амортизації) основних фондів важливо насамперед адекватно визначити економічну сутність цього об'єкта. Отже, амортизація в ринкових умовах діяльності підприємства повинна виконувати такі функції, які визначають формування амортизаційної політики підприємства (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Функції амортизації в умовах ринкової економіки [34]

На сьогодні в сучасній фаховій літературі немає єдиного трактування та визначення загальної кількості амортизаційних функцій (рис. 1.5), які впливають на формування амортизаційної політики підприємства.

Відтворювальну та розподільчу функції амортизації досліджено в рамках формування амортизаційного фонду підприємства, податкову функцію визначено як елемент податкової політики країни, стимулюючу функцію – у напрямку створення умов для прискорення амортизаційних відрахувань на підприємстві. темпи науково-технічного прогресу [4].

Функція відшкодування полягає в тому, що однією з її цілей є повернення капіталу, вкладеного підприємством у довгострокові активи, шляхом

поступового перенесення їх вартості на вартість виготовленої готової продукції, виконаних робіт і послуг. Накопичувальна функція сприяє накопиченню амортизаційних витрат у встановленому підприємством амортизаційному фонді. Виявлення функції бухгалтерського обліку обумовлено тим, що амортизація є засобом систематичного відображення процесу перенесення вартості довгострокових активів на готову продукцію, надані послуги чи виконану роботу [17].

Роль амортизації в діяльності підприємства можна охарактеризувати [31]:

- як стаття умовно-змінних та умовно-постійних витрат, що включаються до собівартості готової та реалізованої продукції;
- відповідно до концепції зносу та інвестиційної концепції це джерело фінансування процесів оновлення основних засобів;
- у разі якщо довгострокові активи придбані за рахунок кредитних коштів, амортизація, відповідно до її відшкодувальної функції, включається в кошти, спрямовані на погашення кредитів і виплату відсотків;
- будучи частиною грошового потоку, що генерується підприємством, амортизація є засобом амортизації інвестицій в основні засоби;
- згідно з податковою концепцією, амортизація – це спосіб та інструмент отримання вигоди при сплаті податку на прибуток підприємства.
- у складі грошового потоку амортизація за функціями регулювання та накопичення є частиною прибутку, утвореного необоротними активами за період їх корисної експлуатації.

Отже, амортизація – це складне економічне явище, яке забезпечує перенесення вартості використаних основних виробничих засобів на вартість готової продукції, за допомогою якого здійснюється поступове інноваційне оновлення основних засобів підприємства і, як наслідок, підвищується його інвестиційна привабливість.

1.2. Амортизаційна політика підприємства та її елементи

Амортизаційна політика є однією з основних складових загальної політики управління собівартістю продукції на промислових підприємствах, яка полягає в інтенсивному оновленні основних засобів з поступовим їх використанням у процесі виробничої діяльності. Сьогодні багато підприємств використовують невикористані виробничі потужності, які працюють лише за рахунок величезних витрат на ремонт. Так, амортизаційна політика не єдина причина такої ситуації, але її роль у такій ситуації досить велика.

Ситуація, яка склалася в економіці, свідчить про те, що, крім традиційних заходів регулювання інвестиційної діяльності за допомогою податкової та кредитної політики, все більшого значення набуває амортизаційна політика. За відсутності інвестиційних фондів своєчасне оновлення основних засобів залежить від ефективності формування та використання амортизаційного фонду. Отже, вдосконалення амортизаційного механізму сприятиме переходу до інтенсивних форм відтворення основного капіталу [20].

Амортизаційна політика підприємства є складовою частиною загальної політики управління експлуатаційними основними засобами, яка полягає в індивідуалізації ступеня інтенсивності їх оновлення відповідно до особливостей їх використання в процесі операційної діяльності.

При формуванні амортизаційної політики підприємства враховуються такі основні фактори [5]:

а) сума основних засобів і нематеріальних активів. Вплив амортизаційної політики на кінцеві фінансові результати його діяльності зростає пропорційно зростанню обсягу власних основних засобів і нематеріальних активів;

б) використані методи оцінки основних засобів і нематеріальних активів. Поточна індексація основних засобів має періодичний характер і не повною мірою відображає зростання їх ціни. За цих умов амортизація не відображає весь фактичний знос цих активів і втрачає їх оновлену вартість. Заниження фактичної амортизації призводить до утворення надлишкового фіктивного

прибутку та вилучення з підприємства додаткових коштів у вигляді сплаченого податку на прибуток;

в) фактичний строк корисного використання амортизованих активів. Середній строк корисного використання основних засобів, визначений у рамках розробки норм амортизації, повинен визначатися на кожному підприємстві з урахуванням специфіки їх використання в оперативній господарській діяльності. Це також стосується використовуваних нематеріальних активів, термін корисного використання яких визначає сама компанія (але не більше 10 років);

г) методи амортизації, дозволені законодавством. У стандарті П(С)БО № 7 «Основні засоби» визначено п'ять методів, які можна використовувати при нарахуванні амортизації: лінійний, зменшення залишкової вартості, прискорене зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий;

д) склад і структура використовуваних основних засобів. Розрізняють методи нарахування амортизації щодо активної та пасивної частин основних засобів;

е) темпи інфляції. Коли інфляція висока, база розрахунку амортизації і, відповідно, сума амортизаційних відрахувань постійно знижується. Крім того, інфляція негативно впливає на реальну вартість накопичених коштів амортизаційного фонду;

є) інвестиційна діяльність компанії. Вибір методів амортизації багато в чому визначається рівнем поточної потреби в інвестиційних коштах і готовністю підприємства до реалізації окремих інвестиційних проектів [30].

Врахування цих факторів дозволяє підприємству обрати відповідні методи амортизації окремих груп експлуатаційних основних засобів, які значною мірою відображають специфіку їх використання в процесі експлуатації. Амортизаційна політика підприємства значною мірою відображає амортизаційну політику держави на різних етапах її економічного розвитку. Він базується на встановлених державою принципах, методах і нормах амортизаційних відрахувань. При цьому кожне підприємство може

індивідуалізувати свою амортизаційну політику з урахуванням конкретних умов, що визначають її параметри.

Формування амортизаційної політики підприємства відбувається за такими основними етапами (рис. 1.6).

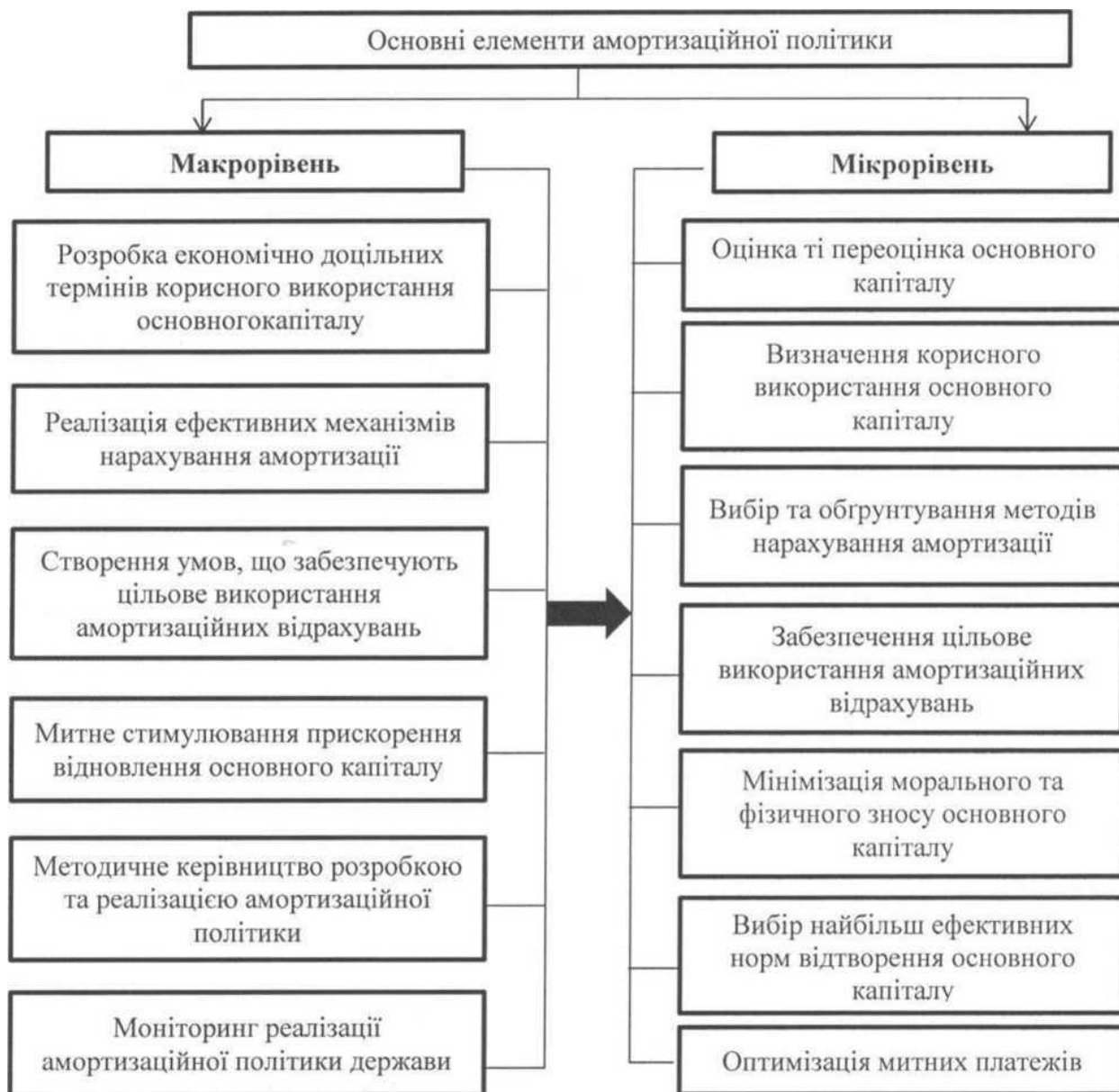
1 етап	Урахування основних факторів, що визначають передумови формування амортизаційної політики
2 етап	Вибір відповідних методів амортизації
3 етап	Забезпечення цільового спрямування коштів амортизаційного фонду
4 етап	Оцінка ефективності амортизаційної політики

Рис. 1.6. Основні етапи формування амортизаційної політики [16]

Механізм амортизації повинен вирішувати відразу три основні взаємопов'язані завдання [25]:

- відшкодування витрат, понесених при організації власного виробництва на підприємстві;
- накопичення коштів;
- використання цих накопичених коштів з метою відтворення, оновлення та розширення власного виробництва підприємства.

Основні елементи амортизаційної політики на макро- та мікрорівнях систематизовано на рис. 1.7.

Рис. 1.7. Основні елементи амортизаційної політики на макро та мікрорівні [49]

Амортизаційна політика повинна будуватися на двох рівнях [50]:

- на державному рівні через формування груп основних засобів та обмеження строків використання основних засобів усередині групи;
- на рівні підприємства, надання йому права вибору методів нарахування амортизації та строку корисного використання основних засобів у межах, встановлених законодавством.

Основними етапами формування облікової амортизаційної політики на підприємстві є [15]:

- розгляд основних факторів, що визначають вимоги до формування облікової амортизаційної політики;
- вибір відповідних методів амортизації;
- забезпечення цільового використання сум амортизації.

Амортизаційна політика на державному (макро) рівні спрямована на ефективний контроль за формуванням і використанням амортизаційних ресурсів з метою впорядкування інвестиційного процесу для зростання добробуту держави. Виходячи з амортизаційної політики держави, кожний суб'єкт господарювання розробляє та реалізує власну амортизаційну політику (мікрорівень) для управління процесом формування та використання амортизаційних відрахувань для активізації інвестиційної діяльності [11].

Амортизаційна політика є складовою частиною системи зовнішнього управління відтворенням основних засобів підприємства. Він визначає рівень індивідуального розвитку та можливість внутрішніх коливань амортизаційної політики підприємства. Протягом багатьох років амортизаційна політика залишається найслабшою ланкою економічної політики країни, оскільки сформована нею система амортизації не виконує своєї основної функції – не викликає зацікавленості підприємців в оновленні основних фондів, впровадженні наукових розробок і новітніх технологій в виробництві.

Загальні принципи, процедури та норми амортизації зазвичай встановлюються державою. Це пов'язано з тим, що амортизаційні відрахування включаються до собівартості продукції (робіт, послуг), а значить, зменшують базу оподаткування, тобто зачіпають податкові інтереси держави.

При цьому кожне підприємство має певну самостійність у виборі тієї чи іншої амортизаційної політики, виходячи зі своїх цілей і бажаної інтенсивності оновлення основного капіталу [1].

Підприємства мають можливість самостійно визначати методіку нарахування амортизації та термін корисного використання основних засобів і нематеріальних активів. Основними рисами ефективної амортизаційної політики на підприємстві є [17]:

- перевищення динаміки річної суми амортизації та вартості введених основних засобів над вартістю виведених з експлуатації, зношених основних засобів, що свідчить про здатність підприємства фінансувати витрати на відтворення основних засобів та вартість амортизаційних відрахувань;

- за умови зростання трудових ресурсів знижується середній вік будівель і обладнання, збільшується частка амортизаційних відрахувань у собівартості продукції, але за рахунок збільшення обсягів виробництва збільшується фондвіддача та вивільнюються з обороту кошти, які перевищують втрати прибутку, викликану підвищенням амортизаційної здатності продукції;

- рівень балансової вартості активів і рівень амортизаційних відрахувань на підприємстві забезпечують реалізацію ефекту «податкового щита» [28].

При формуванні амортизаційної політики необхідно використовувати стимулюючі методи, оскільки пропонуються економічні інструменти, використання податкових пільг і преференцій при інвестиційному використанні власних коштів підприємства, а також методи контролю, інструментами яких є формування грошовий фонд за рахунок амортизації та податкових санкцій за нецільове використання амортизації.

Амортизаційна політика в зарубіжній практиці включає широкий комплекс заходів правового регулювання, що ґрунтуються на облікових, фінансових, податкових та економічних концепціях амортизації. У багатьох країнах амортизація є не просто способом відрахування частини вартості майна за єдиними і постійними коефіцієнтами, а гнучким інструментом реалізації національних пріоритетів держави.

Вважаємо, що вартісним критерієм відмежування основних засобів від інших довгострокових основних засобів є складові амортизаційної політики щодо основних засобів; очікуваний термін залежно від напряму використання основних засобів; види оцінки основних засобів при надходженні та вибутті; механізм переоцінки основних засобів; визначення ліквідаційної вартості основних засобів; методика нарахування амортизації основних засобів.

Розглянемо порівняльну характеристику рівномірної, прискореної, компромісної та пропорційної амортизаційних політик (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Порівняльна характеристика типів амортизаційної політики відповідно до впливу методу нарахування амортизації на фінансовий результат [30]

Тип амортизаційної політики	Вплив на фінансовий результат	Переваги	Недоліки
Рівномірна	Амортизаційні відрахування щороку однакові, у фіксованому розмірі впливатимуть на фінансовий результат до оподаткування.	Простота й зручність полягають в тому, що амортизаційні відрахування в однаковому розмірі впливають на фінансовий результат протягом експлуатації об'єкта.	Не враховує моральний знос; не враховує обсяги виробництва продукції, тому собівартість, відображена в бухгалтерському обліку, неповною мірою враховує інтенсивність використання об'єкта; відсутній вплив з боку управлінського персоналу на розмір амортизаційних відрахувань.
Прискорена	Амортизаційні відрахування щороку будуть зменшуватись, а фінансовий результат зростатиме.	Враховує моральний знос; дає змогу управляти фінансовими результатами на початку та в кінці експлуатації об'єкта.	Не враховує інтенсивність використання необоротного активу, отже, приводить до неузгодженості між витратами та доходами від експлуатації активу.
Компромісна	Амортизаційні відрахування в перші роки щороку будуть зменшуватись, а фінансовий результат зростатиме, в останні роки вони будуть однаковими та у фіксованому розмірі впливатимуть на фінансовий результат до оподаткування.	Враховує моральний знос; дає змогу управляти фінансовими результатами на початку експлуатації об'єкта.	Не враховує інтенсивність використання необоротного активу; не дає змогу управляти фінансовими результатами в кінці експлуатації об'єкта.

Продовження табл. 1.1

Пропорційна	Амортизаційні відрахування щороку будуть достовірно впливати на фінансовий результат за ступенем експлуатації об'єкта.	Повною мірою визначає фізичний знос. Враховує інтенсивність використання необоротного активу, наявна неузгодженість між витратами та доходами від експлуатації активу.	Застосовується в разі визначення виробничої потужності об'єкта протягом всього терміну його експлуатації; доцільно застосовувати в разі незначного морального зносу об'єкта; не дає змогу управляти фінансовими результатами протягом експлуатації об'єкта незалежно від інтенсивності його використання.
-------------	--	--	---

Рівномірна амортизаційна політика передбачає рівномірний розподіл суми амортизації між обліковими періодами за прямолінійним методом.

Політика прискореної амортизації включає політику прискореної амортизації вартості активу з використанням методів нарахування амортизації, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивного.

Компромісна політика амортизації передбачає політику прискореної амортизації вартості активу в перші роки експлуатації з використанням методів розрахунку амортизації, таких як методи зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, а в останні роки - використання прямолінійного методу, що забезпечує однакову суму амортизаційних відрахувань кожного року.

Пропорційна амортизаційна політика передбачає нарахування зносу пропорційно обсягу робіт, виробництву виготовленої продукції (одиницям виготовленої продукції), тобто виробничим методом.

Управлінський персонал обирає вид амортизаційної політики, керуючись технічними характеристиками, умовами та інтенсивністю використання основних фондів, його залежністю від морального зносу, планами оновлення та оптимізації оподаткування.

Отже, амортизаційна політика основних засобів – це діяльність підприємства щодо забезпечення належного технічного стану та своєчасності оновлення основних засобів, а також визначення оптимальних методів нарахування амортизації з метою вимірювання економічної вигоди від їх використання.

1.3. Етапи розвитку амортизаційної політики в Україні та сучасний її стан

Амортизаційна політика активізує мікроекономічні важелі, які суттєво впливають на ступінь оновлення основного капіталу підприємства, прискорюють розвиток науково-технічного прогресу та впровадження інновацій у виробничий процес, забезпечуючи тим самим розвиток сприятливого інвестиційного клімату та удосконалення системи оподаткування і безперечно підвищення прибутковості.

Незадовільне використання його складових як досить ефективного та громіздкого інструменту фінансового забезпечення оновлення засобів підприємства свідчить, насамперед, про негативну тенденцію щодо зростання ступеня зношеності основних засобів. Тому актуальним залишається питання удосконалення системи розробки такої політики забезпечення найкращого фінансового становища компаній [38].

Амортизаційна політика підприємства помітно впливає на розмір податкових платежів підприємства і, як наслідок, на фінансові результати його діяльності. З цієї причини підприємство повинно проводити таку амортизаційну політику, яка дає змогу зменшити податкові платежі до

мінімального значення, підвищити рентабельність і, отже, покращити своє фінансове становище.

Таблиця 1.2

Основні етапи формування амортизаційної політики в Україні [46]

Етап	Термін	Зміст
1 етап	1991 р. до 01.07.1997р.	Першим власним нормативно-правовим актом, що регулював питання щодо амортизаційної політики підприємств, був лист Мінфіну УРСР і Мінекономіки УРСР №04-5033/21-31/31 від 25 січня 1991 року «Про нарахування амортизації», яким було визначено амортизаційні відрахування на повне відновлення основних засобів.
2 етап	01.07.1997 до 01.07.2000р.	З набуттям чинності Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» №283/97-ВР від 22 травня 1997 р. було змінено методологію обліку, змінено класифікацію та змінено підхід до нарахування амортизації відповідно змінено норми амортизації, які не обґрунтовані жодною економічною методикою, а встановлені адміністративним шляхом
3 етап	01.07.2000р. до 01.07.2004р.	Відповідно до Закону України від 29 грудня 1998 року №371 XIV, внесена зміна, відповідно до якої, для підприємств різної форм власності встановлюються обов'язкові відрахування в розмірі 20-10% амортизації в державний бюджет для реалізації заходів щодо структурної перебудови економіки
4 етап	01.07.2004р. до 01.01.2011р	На підставі Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств», зі змінами, внесеними Законом України від 01 липня 2004 року №1957-ІУ підвищуються щоквартальні норми амортизації кожної із груп основних фондів у розрахунку на податковий квартал. Створюється додаткова четверта група основних засобів, пов'язаних із прискореним процесом впровадження інформаційних технологій для забезпечення кращої ефективності виробничої та інвестиційної діяльності підприємств.
5 етап	01.01.2011р	У 2011 році введено в дію Податковий кодекс України, яким законодавці пропонують цілком нову методику нарахування амортизації основних засобів. Передбачений Податковим кодексом порядок її нарахування є ідентичним до порядку, викладеного в П(С)БО №7, оскільки пропонується використовувати такі ж методи амортизації основних засобів [5]. Слід наголосити, що новацією Податкового кодексу є встановлення мінімально допустимих термінів корисного використання об'єктів основних засобів

Суми накопиченої амортизації також впливають на прибуток підприємства. Чим вони вищі, тим менший прибуток підприємства і навпаки.

Зменшуючи прибуток, підприємства тим самим сприяють зростанню сум амортизаційних відрахувань, що в свою чергу призводить до зменшення податку на прибуток і збільшення власних фінансових ресурсів.

Вагоме значення у формуванні інвестиційної привабливості підприємств, безсумнівно, має ефективність реалізації амортизаційної політики, яка, з іншого боку, є одним із основних напрямів реалізації ефективних джерел фінансування [1].

Для розробки ефективної амортизаційної політики необхідно керуватися такими принципами:

- визначення строку корисного використання конкретного активу;
- вибір методу нарахування амортизації;
- створення умов і порядку переоцінки основних засобів;
- можливість оптимізації процесу капіталізації амортизаційних відрахувань як джерела відтворення основних засобів;
- умови використання капіталізації та економії за рахунок амортизації.

Визначення строку корисного використання конкретного об'єкта нерухомості та вибір методу розрахунку є надзвичайно важливим, оскільки при нарахуванні амортизації необхідно враховувати фактори, які впливають на інтенсивність використання основних засобів та економічну вигоду конкретного об'єкта основних засобів [21].

Найвпливовішими чинниками формування амортизаційної політики залишаються рівень розвитку науково-технічного прогресу, техніко-організаційний рівень оснащення та номенклатура продукції (виконуваних робіт, наданих послуг), капіталізація амортизаційних відрахувань [3].

Для вирішення зазначених проблем доцільно і вигідно передусім резервувати суми амортизації на підприємстві в амортизаційному фонді. Щоб уникнути часткового або повного списання накопичених кошків, деякі дослідники пропонують відкладати їх на банківські рахунки під певний фіксований відсоток. До амортизаційного фонду також слід віднести кошти, необхідні для повного відтворення основних фондів на абсолютно новій

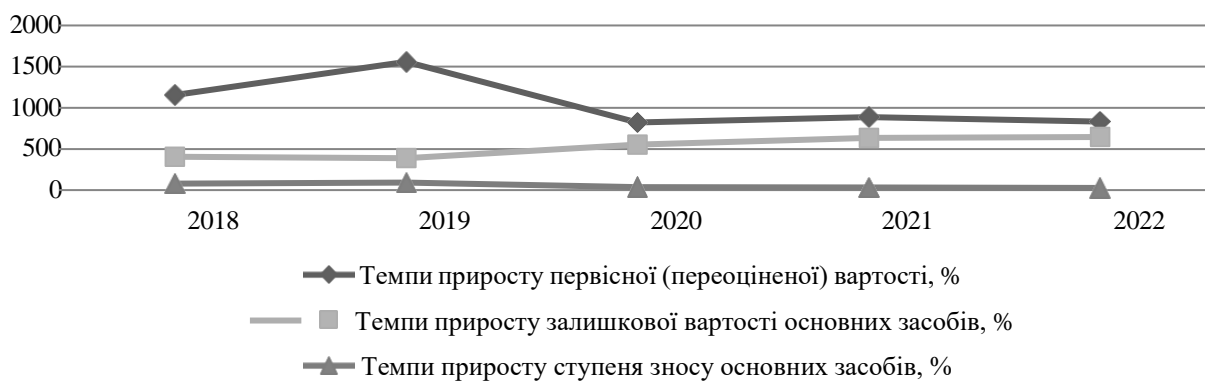
технічній базі - для модернізації виробництва, залучення інвестиційних коштів та інших видів поліпшень [2].

Ефективним стимулюючим інструментом ринкової економіки до відновлення основних фондів має стати прискорена амортизація. Позитивним є те, що це частково знижує банківський відсоток і стимулює зростання власних інвестиційних ресурсів підприємства, крім того, допомагає подолати певну перешкоду у виведенні з експлуатації застарілого обладнання та значно зменшує втрати від морального та фізичного зносу. Однак необхідно знати, що при використанні цього інструменту також зростають суми амортизації, що входять до собівартості продукції, що в свою чергу призводить до зростання цін на готову продукцію. Тому не всі підприємства мають змогу на практиці використовувати метод прискореної амортизації [12].

В умовах сучасної ринкової економіки в Україні виникла нагальна необхідність проводити періодичну переоцінку основних фондів та нараховувати амортизацію за їх відновною вартістю, а не за балансовою, оскільки сума сум амортизації, розрахована відносно балансової, серед таких умов не може забезпечити повернення коштів.

У динаміці валового нагромадження і споживання основного капіталу, а також пов'язаних з цим інвестиційних процесів спостерігається певна суперечливість у використанні важеля амортизації. Так, сума амортизаційних відрахувань щорічно збільшується, але також чітко помітно збільшення частки амортизації основних засобів і темпи зростання цих показників неоднакові. Побудовано динаміку темпів зростання вартості основних засобів та ступеня його зношеності (рис. 1.8).

Рис. 1.8. Темпи приросту вартості основних засобів та ступінь їх зносу в Україні за 2018-2022 рр., % [37]

Таким чином, без дотримання існуючих норм і методик нарахування амортизації погіршується і без того повільний процес оновлення активної та пасивної частини основного капіталу українських компаній. При цьому частка амортизаційних витрат з кожним роком зростає за рахунок прискореного вибуття старих активів і заміни їх новими з більшою вартістю деривативів і, відповідно, більшим розміром амортизаційних відрахувань. Проте джерела такого заміщення за період 2018-2022 років призвели до зростання інвестиційного ризику компаній у середньому по країні.

Об'єктивні комплексні процеси фізичного та морального зносу основних фондів призводять до того, що існує два напрямки інвестиційного процесу: оновлення фондів та впровадження інноваційних технологій. Динаміка отримання та накопичення амортизаційного ресурсу дає змогу сформувати достатній обсяг вихідного потоку для забезпечення інвестиційної безпеки основного капіталу підприємств та його збереження, створити «ядро стартового капіталу» з метою подальшої модернізації виробництва. При цьому координацію структурування та деталізації інвестиційних потоків слід визначати як відтворюваний залишок основного капіталу відповідно до встановлених джерел інвестицій (табл. 1.2).

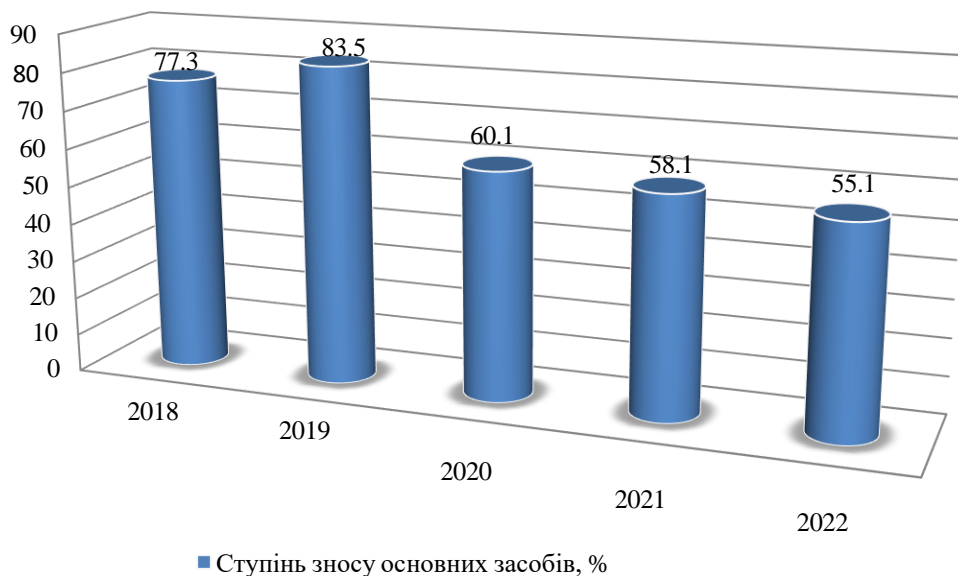
Частка капітальних вкладень в основний капітал підприємств за джерелами інвестування в Україні [37]

Рік	Освоєно (використано) капітальних вкладень за рахунок			
	коштів державного бюджету, %	коштів місцевих бюджетів, %	власних коштів підприємств, %	з них амортизаційних відрахувань, %
2018	2,5	2,8	63,4	12,1
2019	1,2	2,7	70,5	16,7
2020	2,5	5,2	67,5	18,4
2021	2,6	7,5	69,3	14,5
2022	2,0	6,7	72,7	14,2

Так, згідно з інформацією в табл. 1.2, у структурі джерел бюджетних інвестицій в основний капітал українських підприємств механізм акумуляції коштів для оновлення основних засобів майже повністю залежить від амортизаційної політики. Низька питома вага сум амортизації свідчить про те, що основні положення державної амортизаційної політики щодо альтернативних способів розподілу накопичених коштів не виконуються. Це призводить до нестачі власних (додаткових) інвестиційних коштів для відтворення виробничо-господарської сфери.

Для малих компаній в Україні у 2021-2022 роках частка становила від 23% до 48%, для великих – 94% (рис. 1.9).

Тому підприємства України потребують кардинального реформування амортизаційної політики, оскільки сучасний рівень накопичення амортизаційного ресурсного фонду не забезпечує інвестиційного розвитку, оскільки ступінь зношеності активної та пасивної частини основного капіталу однаковий, і не в змозі підтримувати належні виробничі потужності підприємств.

Рис. 1.9. Динаміка ступеня зносу активної та пасивної частини основного капіталу підприємств України, % [37]

За відсутності повноцінної державної підтримки через бюджетні інвестиційні фонди підприємства переважно використовують власні інвестиційні можливості.

Тому розробка підприємствами ефективної амортизаційної політики, яка б суттєво впливала на рівень витрат, що певною мірою забезпечує оновлення основних засобів, може призвести до значного покращення технічного стану основних засобів.

Отже, за результатами проведених досліджень можна підкреслити, що ефективно створена система амортизаційної політики підприємств забезпечує їх успішний фінансово-економічний розвиток. Аналітичні дані також дозволяють стверджувати, що інвестиційна діяльність підприємства значною мірою залежить від рівня фінансування, яке виникає переважно за рахунок самофінансування (накопичення амортизаційних відрахувань та частини чистого прибутку).

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ АМОРТИЗАЙЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ОЦІНКА ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ (на прикладі ТОВ «КАРПАТНАФТОХІМ»)

2.1. Аналіз фінансово-економічного стану ТОВ «Карпатнафтохім»

ТОВ «Карпатнафтохім» – сучасне високотехнологічне підприємство, єдиний в Україні виробник етилену, пропілену, бензолу та інших органічних і неорганічних речовин – продуктів переробки нафти. Висока якість продукції, а також спосіб управління господарським комплексом відповідають міжнародним стандартам якості та безпеки ISO 9001, ISO 14001, OHSAS 18001.

Підприємство має численні високі нагороди: 2010, 2007, 2006 як переможці всеукраїнських конкурсів на кращі будівлі та споруди; лідер якості продукції «100 кращих товарів України»; у сфері зовнішньоекономічної діяльності «Європейський вибір»; а також отримав золоту медаль «Найвища якість» за використання високих технологій у виробництві та створення якісного та конкурентоспроможного продукту.

ТОВ «Карпатнафтохім» забезпечує потреби внутрішнього ринку і при цьому більше 70% продукції виробляється на експорт. Компанія дотримується стратегії, яка дозволяє компанії повністю інтегруватися в європейську економіку та зробити вагомий внесок у соціальний розвиток і благоустрій свого регіону та країни в цілому.

З метою оцінки структури балансу ТОВ «Карпатнафтохім» проведемо аналіз динаміки активів і пасивів за 2021-2023 роки (табл. 2.1-2.2).

Динаміка активів підприємства ТОВ «Карпатнафтохім» в 2021-2023 р.р., тис. грн. [54]

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
Необоротні активи:	1678937	1764979	1615099	86042	-149880	5,1	-8,5
Нематеріальні активи	2416	1524	991	-892	-533	-36,9	-35,0
Основні засоби	1514102	1473955	1324559	-40147	-149396	-2,7	-10,1
Оборотні активи:	7209329	4364430	3775269	-2844899	-589161	-39,5	-13,5
Запаси	3298292	2786867	2902009	-511425	115142	-15,5	4,1
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	151 608	175 766	179 497	24158	3731	15,9	2,1
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	827 568	555 504	497 959	-272064	-57545	-32,9	-10,4
Інша поточна дебіторська заборгованість	76628	757	5120	-75871	4363	-99,0	576,4
Грошові кошти та їх еквіваленти	2486541	91014	694	-2395527	-90320	-96,3	-99,2
БАЛАНС	8888266	6129409	5390368	-2758857	-739041	-31,0	-12,1

Проте необоротні активи збільшилися на 86042 тис. грн. (5,1%), хоча основні засоби за даний період зменшилися на 40147 тис. грн. (2,7%).

Аналогічна ситуація (табл. 2.1) щодо динаміки та структури активів ТОВ «Карпатнафтохім» відбулася і в 2023 році в порівнянні з 2022 роком, де сума активів зменшилася на 739041 тис. грн. (12,1%) і становила 5390368 тис. грн. Дана тенденція відбулася за рахунок зменшення необоротних активів на 149880 тис. грн. (8,5 %) та оборотних активів на 589161 тис. грн. (13,5 %).

Таблиця 2.2

Динаміка пасивів підприємства ТОВ «Карпатнафтохім» в 2021-2023 р.р. [54]

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2021	2022/2021	2023/2022
I. Власний капітал	-12487021	-19979461	-25637151	-7492440	-5657690	60,0	28,3
Додатковий капітал	8582456	8582456	7364734	0	-1217722	0,0	-14,2
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-23390490	-30882930	-35322898	-7492440	-4439968	32,0	14,4
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	17037878	24838539	29596689	7800661	4758150	45,8	19,2
Інші довгострокові зобов'язання	16 838 311	24685019	29479111	7846708	4794092	46,6	19,4
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	4337409	1270331	1430830	-3067078	160499	-70,7	12,6
Короткострокові кредити банків	1641484	1094119	1153729	-547365	59610	-33,3	5,4
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	618751	78024	120881	-540727	42857	-87,4	54,9
Поточна кредиторська заборгованість з оплати праці	14 259	22 330	44 957	8071	22627	56,6	101,3
БАЛАНС	8888266	6129409	5390368	-2758857	-739041	-31,0	-12,1

Проаналізувавши динаміку та структуру пасивів за 2021-2023 роки, можна спостерігати від'ємне та значне зменшення від'ємного значення власного капіталу з -12487021 тис. грн. у 2021 році до -35322898 тис. грн. у 2023 році. Дана тенденція є негативного і свідчить про залежність ТОВ «Карпатнафтохім» виключно за рахунок залучених і позикових коштів.

В табл. 2.3 представлено динаміку фінансових результатів діяльності ТОВ «Карпатнафтохім» за 2021-2023 роки.

**Аналіз показників фінансових результатів діяльності ТОВ
«Карпатнафтохім» за 2021-2023 рр., тис. грн. [54]**

№ з/п	Показники	Роки			Відхилення			
		2021	2022	2023	2022/2021		2023/2022	
					+;-	%	+;-	%
1	Доходи	25034424	6129172	263922	-18905252	-75,5	-5865250	-95,7
2	Витрати	18962394	13642894	4732079	-5319500	-28,1	-8910815	-65,3
3	Чистий прибуток	6072030	-7513722	-4468157	-13585752	-223,7	3045565	-40,5

Проаналізувавши динаміку фінансових результатів за 2021-2023 роки, можна зробити наступні висновки:

За результатами фінансово-господарської діяльності ТОВ «Карпатнафтохім» загальні доходи щорічно зменшувалися, а саме, у 2022 році на 75,5 % порівняно з 2021 роком, а у 2023 році на 95,7 % порівняно з 2022 роком.

Аналогічна тенденція прослідковується щодо зменшення загальних витрат даного підприємства, а саме в 2022 році на 28,1 % порівняно з 2021 роком, та на 65,3 % в 2023 році порівняно з 2022 роком.

При цьому показник чистого прибутку протягом трьох років був досить нестабільним. У 2021 році підприємство отримало прибуток в сумі 6072030 тис. грн., а в 2022-2023 роках чистий збиток – 7513722 тис. грн. та 4468157 тис. грн. відповідно.

У табл. 2.4 наведено розрахунки основних показників ділової активності ТОВ «Карпатнафтохім» за 2021-2023 роки.

Розраховані показники підприємства в табл. 2.4 свідчать про недостатню ділову активність підприємства, зважаючи на значне погіршення показників оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості (термін оборотності дебіторської заборгованості зріс з 14,6 до 10197,2 днів, а кредиторської

заборгованості – від 37,1 до 1325,4 днів, що свідчить про катастрофічний фінансовий стан досліджуваного підприємства.

Таблиця 2.4

Показники ділової активності ТОВ «Карпатнафтохім» [54]

Показник	Роки			Відхилення	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022
Коефіцієнт загальної оборотності капіталу	3,73	0,79	0,01	-2,94	-0,78
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	24,70	4,06	0,04	-20,63	-4,03
Термін обороту дебіторської заборгованості	14,6	88,6	10197,2	74,0	10108,6
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	9,71	2,84	0,27	-6,88	-2,56
Термін обороту кредиторської заборгованості	37,1	127,0	1325,4	89,9	1198,5
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	-1,11	-0,22	-0,001	0,89	0,22

Чітко проглядаються негативні явища в діяльності підприємства, які виражаються в зниженні коефіцієнтів оборотності капіталу (-3,72), дебіторської та кредиторської заборгованості (-24,66 і -9,44) і, як наслідок, значне збільшення термінів їх оборотності, а також від'ємне значення коефіцієнту оборотності власного капіталу за весь досліджуваний період.

В табл. 2.5 представлено розрахунки показників ліквідності ТОВ «Карпатнафтохім» за 2021-2023 роки.

Показники ліквідності ТОВ «Карпатнафтохім» за 2021-2023 рр. [54]

Показник	Нормати вне значення	Роки			Відхилення	
		2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,35	0,57	0,07	0,0005	-0,50	-0,07
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1-2	0,90	1,24	0,61	0,34	-0,63
Коефіцієнт поточної ліквідності	$\geq 1,0$	1,66	3,44	2,64	1,77	-0,80
Коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості	$= 1,0$	1,90	0,12	0,32	-1,78	0,20
Коефіцієнт мобільності активів	$\geq 0,5$	4,29	2,47	2,34	-1,82	-0,14

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яка частина поточних зобов'язань може бути погашена активами, що мають абсолютну ліквідність. Цей коефіцієнт є найсуворішим критерієм ліквідності підприємства.

Зростання цього показника є однозначно позитивною тенденцією. Період 2021-2023 рр. характеризувався значним зниженням значення даного показника на 0,5695, що було зумовлено значним зменшенням грошових коштів підприємства при однозначному збільшенні суми короткострокових зобов'язань.

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує, скільки найбільш активних активів припадає на одиницю поточного боргу. Збільшення цього показника на 0,34 у 2022 році порівняно з 2021 роком та у 2023 році зменшення на 0,63 порівняно з 2022 роком свідчить про зменшення швидко ліквідних активів у структурі балансу, що може призвести до затримки виплати строкової заборгованості. Загальним показником ліквідності є коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття), який являє собою відношення всіх поточних активів до поточних зобов'язань і характеризує, чи достатньо поточних активів підприємства для погашення боргів. Загальний коефіцієнт покриття показує, скільки грошових одиниць поточних активів припадає на кожен грошову

одиницю поточних зобов'язань. Як бачимо за аналізований період він збільшився на 0,98 і протягом всіх років відповідав нормативному значенню.

Коефіцієнт мобільності показує, скільки оборотних коштів припадає на одиницю необоротних коштів. У період 2021-2023 рр. показник мав тенденцію до зниження: у 2021 р. він становив 4,29, у 2022 р. – 2,47, а у 2023 р. – ще більше впав до 2,34. Це свідчить про зменшення оборотних коштів у структурі активів підприємства та знижує його ліквідність.

В табл. 2.6 проведено розрахунки показників фінансової стійкості ТОВ «Карпатнафтохім» за 2021-2023 рр.

Таблиця 2.6

Показники фінансової стійкості ТОВ «Карпатнафтохім» за 2021-2023 рр.

[54]

Показник	Роки			Відхилення	
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	-1,40	-3,26	-4,76	-1,86	-1,50
Коефіцієнт фінансової залежності	-0,71	-0,31	-0,21	0,40	0,10
Коефіцієнт фінансової стабільності	-0,58	-0,77	-0,83	-0,18	-0,06
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	3,74	5,11	7,47	1,37	2,36

Коефіцієнт автономії є найбільш загальним показником фінансової стійкості підприємства. Він за останні три роки становив від'ємне значення, оскільки в досліджуваного підприємства значення власного капіталу становило від'ємне значення. Це свідчить про те, що підприємство здійснювало свою діяльність виключно за рахунок позикових і залучених коштів.

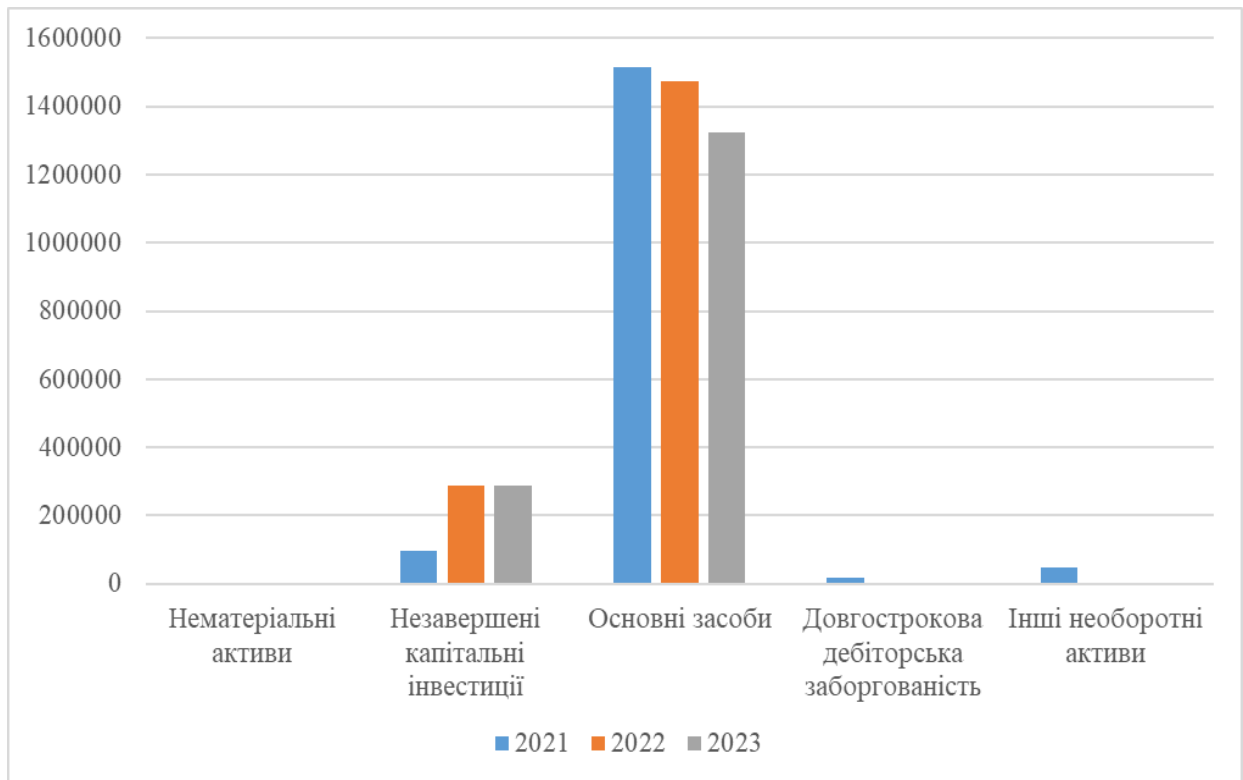
Коефіцієнти фінансової залежності та коефіцієнт фінансової стабільності також за 2021-2023 роки становили від'ємне значення. А це свідчить про те, що заборгованість не забезпечена власними коштами, тобто відсутність власних коштів свідчить про не фінансову стійкість підприємства.

Отже, проаналізувавши фінансовий стан ТОВ «Карпатнафтохім», ми виявили, що капітал підприємства зменшився у 2023 році та підприємство отримало збиток. Проте підприємство є частково ліквідним та платоспроможним. Фінансовий стан досліджуваного підприємства не задовільний, що може призвести до банкрутства.

2.2. Особливості формування та реалізації амортизаційної політики ТОВ «Карпатнафтохім»

Аналіз основних засобів підприємства дає змогу визначити стан, структуру та динаміку основних фондів підприємства, основні групи основних засобів підприємства, необхідні для забезпечення технологічного процесу, основні методи планування потужностей підприємства.

Динаміка складу необоротних активів ТОВ «Карпатнафтохім» у 2021-2023 роках наведено на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Склад необоротних активів ТОВ «Карпатнафтохім» протягом 2021-2023 років, тис. грн. [54]

В табл. 2.7 представлено склад та структуру необоротних активів ТОВ «Карпатнафтохім» за 2021-2023 роки.

Склад та динаміка необоротних активів ТОВ «Карпатнафтохім» [54]

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
Нематеріальні активи	2416	1524	991	-892	-533	-36,9	-35,0
первісна вартість	19903	20002	20418	99	416	0,5	2,1
накопичена амортизація	17487	18478	19427	991	949	5,7	5,1
Незавершені капітальні інвестиції	98116	288274	288386	190158	112	193,8	0,0
Основні засоби	1514102	1473955	1324559	-40147	-149396	-2,7	-10,1
- первісна вартість	2951381	2985919	2903422	34538	-82497	1,2	-2,8
- знос	1437279	1511964	1578863	74685	66899	5,2	4,4
Довгострокова дебіторська заборгованість	17976	668	639	-17308	-29	-96,3	-4,3
Інші необоротні активи	46327	558	524	-45769	-34	-98,8	-6,1
Необоротні активи – всього	1678937	1764979	1615099	86042	-149880	5,1	-8,5

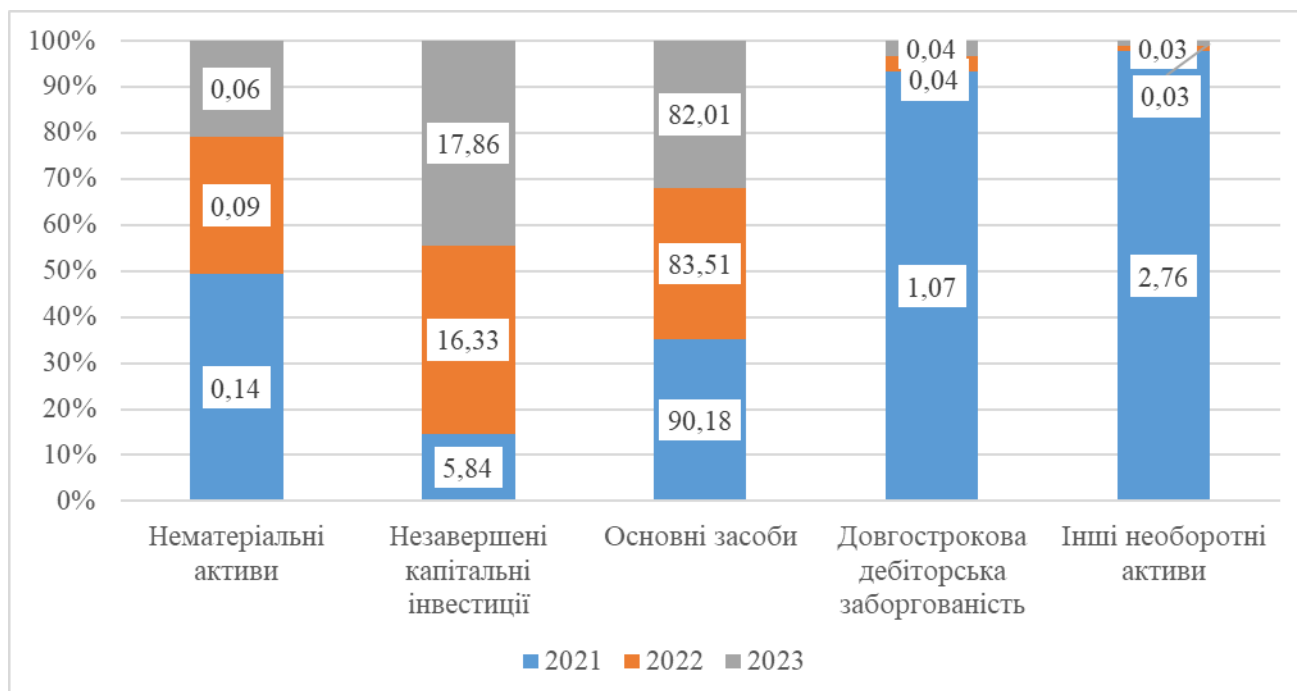
Відповідно до даних табл. 2.7 за 2021-2023 роки спостерігається збільшення вартості необоротних активів на 86042 тис. грн. (5,1%) у 2022 році та зменшення на 149880 тис. грн. (8,5 %) порівняно з 2022 роком. Протягом досліджуваного періоду прослідковується динаміка зменшення залишкової вартості основних засобів, а саме на 40147 тис. грн. (2,7 %) в 2022 році порівняно з 2021 роком та на 149396 тис. грн. (10,1 %) в 2023 році порівняно з 2022 роком. Також зменшилася вартість нематеріальних активів на 892 тис. грн. (36,9 %) в 2022 році порівняно з 2021 роком та на 533 тис. грн. (35,0 %) в 2023 році порівняно з 2022 роком

Позитивну тенденцію зростання продемонстрували тільки незавершені капітальні інвестиції, які збільшилися на 190158 тис. грн. (193,8 %) в 2022 році

порівняно з 2021 роком та на 112 тис. грн. (0,001 %) в 2023 році порівняно з 2022 роком.

Показники довгострокової дебіторської заборгованості та інші необоротні активи, також продемонстрували тенденцію до зменшення за аналізований період.

У структурі основних засобів ТОВ «Карпатнафтохім», а саме основних засобів, у аналізованому періоді первісна вартість основних засобів зростає на 34538 тис. грн. в 2022 році порівняно з 2021 роком, але знос основних засобів збільшився на 74685 тис. грн. В 2023 році первісна вартість основних засобів зменшилася на 82497 тис. грн., а знос збільшився на 66899 тис. грн.

**Рис. 2.2. Структура необоротних активів
ТОВ «Карпатнафтохім», % [54]**

Основні засоби підприємства поділяються на власні та орендовані. Залежно від участі у виробничому процесі їх також поділяють на основні виробничі засоби та невиробничі засоби.

Аналіз виробничого потенціалу дає додаткову інформацію про фінансовий стан підприємства та показує, який відсоток від загальних активів підприємства становить його виробничий потенціал.

У табл. 2.8 представлено аналіз виробничого потенціалу ТОВ «Карпатнафтохім» за 2021-2023 роки.

Таблиця 2.8

Аналіз виробничого потенціалу ТОВ «Карпатнафтохім» [54]

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
Всього майна	8888266	6129409	5390368	-2758857	-739041	-31,0	87,9
Основні засоби (залишкова вартість)	1514102	1473955	1324559	-40147	-149396	-2,7	89,9
Виробничі запаси	2259535	2466077	2610130	206542	144053	9,1	105,8
Незавершене виробництво	301 254	272707	257677	-28547	-15030	-9,5	94,5
Виробничий потенціал	4074891	4212739	4192366	137848	-20373	3,4	99,5
% до майна	45,8	68,7	77,8	22,9	9,0	49,9	113,2

У 2022 році виробничий потенціал ТОВ «Карпатнафтохім» зріс на 137848 тис. грн. або на 3,4 %. Це відбулося за рахунок збільшення основних запасів (на 206542 тис. грн.). В 2023 році виробничий потенціал зменшився на 20373 тис. грн. або на 99,5 %, за рахунок зменшення основних засобів та незавершеного виробництва. Значну частку в майні підприємства складав виробничий потенціал, у 2021 році він становив 45,8 %, а у 2023 році – 77,8 %.

Ефективність діяльності підприємства значною мірою залежить від впливу екстенсивних та інтенсивних факторів. Проаналізуємо, які з них найбільше вплинули на діяльність ТОВ «Карпатнафтохім» у 2021-2023 роках. Результати розрахунків наведені в табл. 2.9.

Аналіз ресурсовіддачі ТОВ «Карпатнафтохім» [54]

Показник	Роки			Відхлення (+; -)	
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022
Середньорічна вартість активів, тис. грн.	6513082	7508837,5	5759888,5	995755,5	-1748949
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	24298291	5908059	41627	-18390232	-5866432
Ресурсовіддача	3,73	0,79	0,01	-2,94	-0,78

$(5759888,5 - 6513082,0) * 3,72 = -2801879,82$ тис. грн. – екстенсивний чинник

$(0,01-3,73) * 5759888,5 = -21426785,2$ тис. грн. – інтенсивний чинник.

Чистий дохід від реалізації за 2023-2021 рр. зменшився на 24256664 тис. грн. (2801879,8 тис. грн. в 2022 році та 21426785,2 тис. грн. в 2023 році). Внесок екстенсивного чинника зменшив чистий дохід на 11,6 % (2801879,8 тис. грн. / 24256664 тис. грн.)*100%, а інтенсивного зменшив на 88,3 % (21426785,2 тис. грн. / 24256664 тис. грн.)*100%.

Даний розрахунок показує про те, що в даний час ТОВ «Карпатнафтохім» перебуває в скрутному становищі, оскільки доходи суттєво зменшилися під впливом різноманітних факторів (війна, втрата ринку збуту).

Отже, проведений аналіз показав про задовільну структуру необоротних активів ТОВ «Карпатнафтохім» протягом досліджуваного періоду 2021-2023 років.

2.3. Оцінка ефективності амортизаційної політики ТОВ «Карпатнафтохім»

Підвищення ефективності використання основних засобів підприємств є одним з основних питань у період переходу до ринкових відносин. Від вирішення цієї проблеми залежить фінансовий стан підприємства, конкурентоспроможність його продукції на ринку.

Так, згідно з даними за 2021-2023 роки на ТОВ «Карпатнафтохім» застосовується прямолінійний метод нарахування амортизації.

Проведемо розрахунки основних показників ефективності використання основних засобів ТОВ «Карпатнафтохім» за 2021-2023 роки (табл. 2.10).

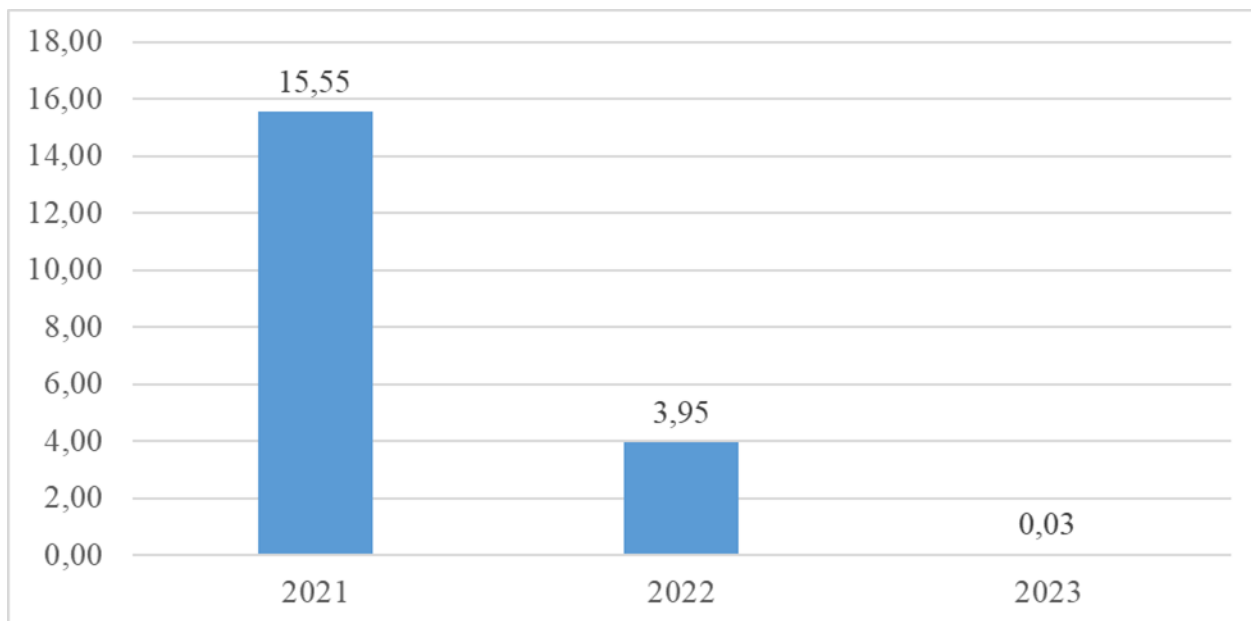
Таблиця 2.10

**Показники ефективності використання основних засобів ТОВ
«Карпатнафтохім» за 2021-2023 рр. [54]**

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення,%	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
Фондовіддача	15,55	3,95	0,03	-11,60	-3,92	-74,6	-99,2
Фондомісткість	0,06	0,25	33,61	0,19	33,36	293,3	13192,6
Коефіцієнт вартості основних засобів в активах підприємства	0,17	0,24	0,25	0,07	0,01	41,2	2,2
Коефіцієнт зносу	0,49	0,51	0,54	0,02	0,04	4,0	7,4
Коефіцієнт придатності	0,51	0,49	0,46	-0,02	-0,04	-3,8	-7,6
Рентабельність основних засобів	3,89	-5,03	-3,19	-8,92	1,84	-229,4	-36,5

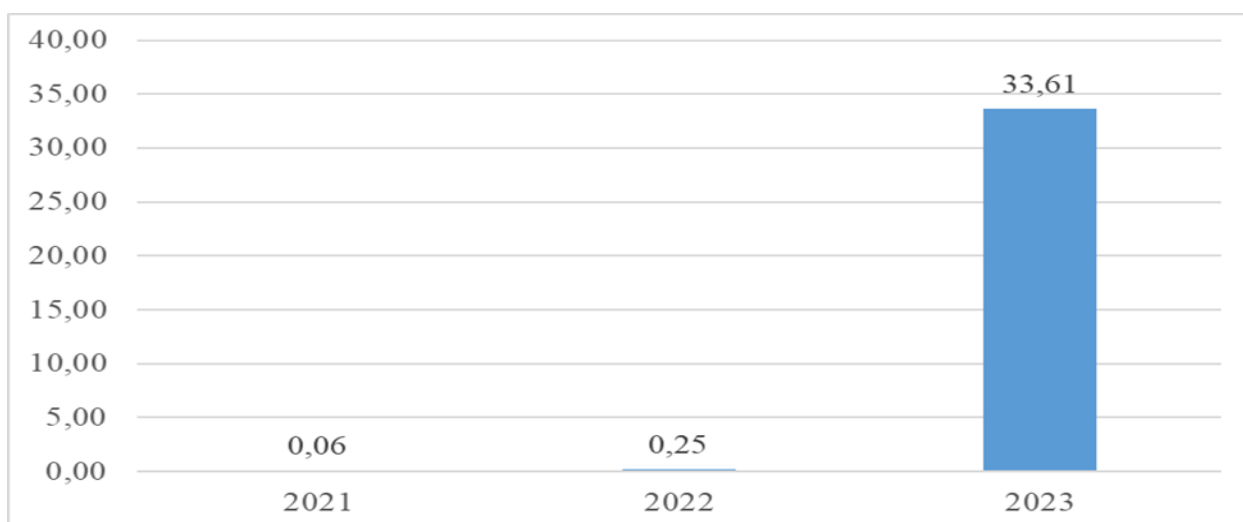
Фондовіддача характеризується ефективністю використання основних засобів і відображає величину чистого доходу від реалізації однієї гривні основних засобів. Якщо дивитися на результати розрахунків (табл. 2.10), то цей показник має найвищий результат у 2021 році, а найнижчий – у 2023 році, тобто цей показник знизився на 15,52 (рис. 2.3). Такий результат спостерігається тому, що основні засоби виробництва в підприємства значно перевищують дохід від реалізації.

У 2023 році показник досяг найнижчого результату саме тому, що дохід склав 41627 тис. грн., а основні засоби – 1324559 тис. грн.

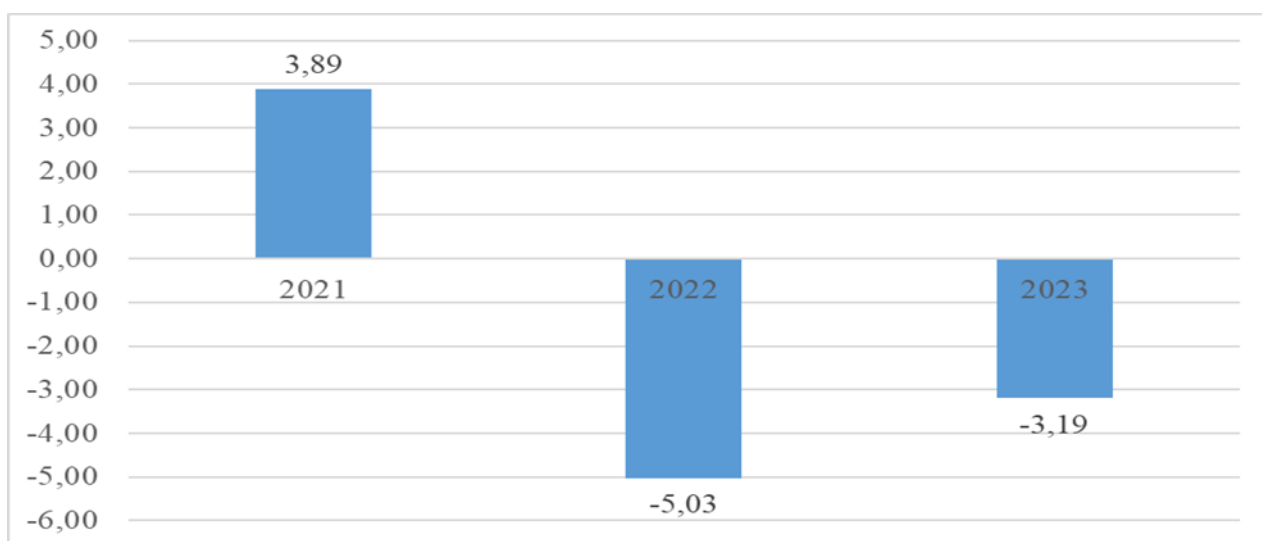
Рис. 2.3. Показники фондовіддачі ТОВ «Карпатнафтохім» у 2021-2023 роках [54]

Фондомісткість є зворотним показником фондовіддачі, тобто показує, скільки основних засобів необхідно придбати підприємству для надання необхідних послуг. У 2021-2023 роках спостерігається негативна динаміка, тобто показник збільшився за рахунок значного зменшення чистого доходу від реалізації продукції з 24298291 тис. грн. у 2021 році до 41627 тис. грн. у 2023 році. Дана тенденція негативно характеризує ефективність використання основних засобів і можливість акумуляції доходів (рис. 2.4).

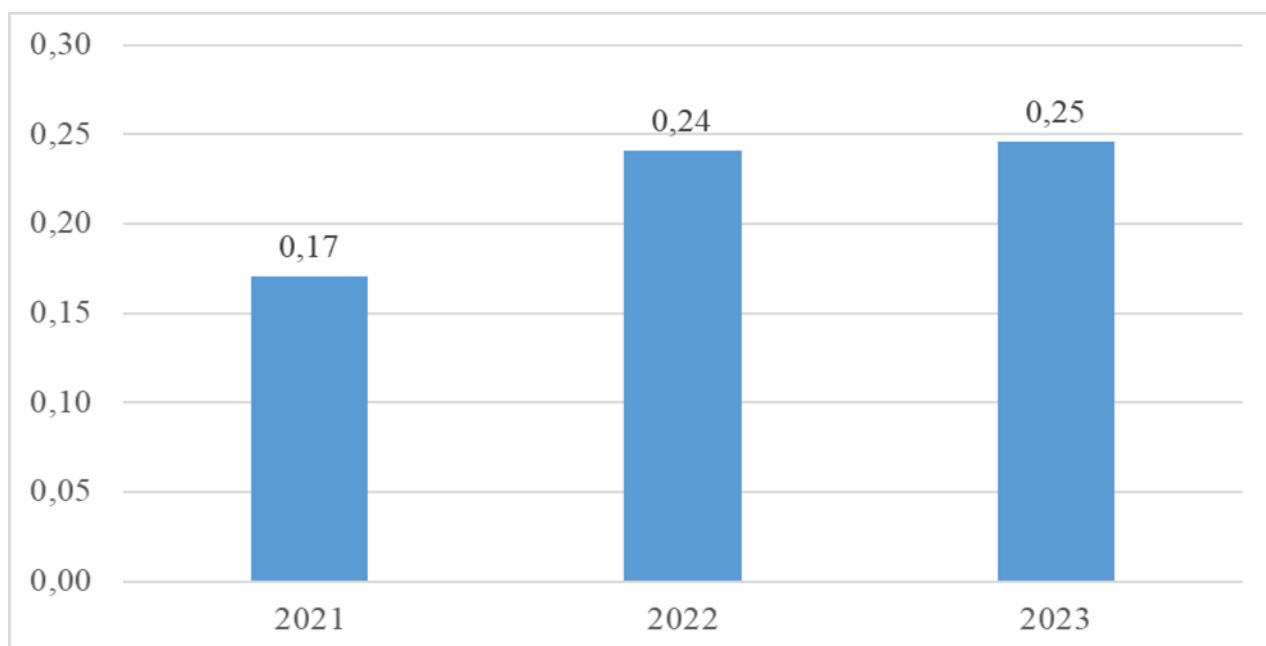
Рис. 2.4. Показники фондомісткості ТОВ «Карпатнафтохім» у 2021-2023 роках [54]

Під рентабельністю основних засобів розуміють коефіцієнт ефективності використання основних засобів підприємства, який розраховується як відношення чистого прибутку до середньорічної вартості основних засобів. У 2021 році на ТОВ «Карпатнафтохім» було зафіксовано найвищий показник, оскільки основні засоби підприємства використовувалися найбільш ефективно. Що стосується періоду 2022-2023 років, то показник становив від'ємне значення (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Показники рентабельності основних засобів ТОВ «Карпатнафтохім» у 2021-2023 роках [54]

Проаналізувавши дані розрахунки, можна стверджувати, що ТОВ «Карпатнафтохім» у 2021-2023 роках неефективно використовувало основні засоби.

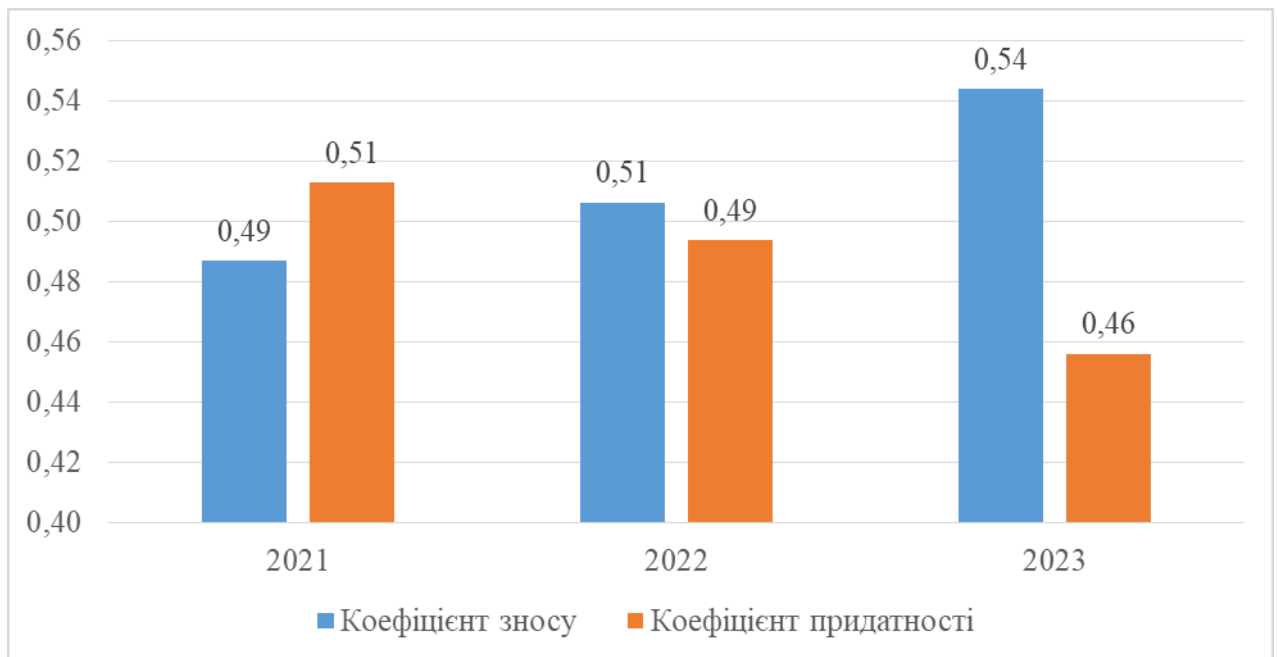

Рис. 2.6. Коефіцієнт вартості основних засобів в активах ТОВ «Карпатнафтохім» у 2021- 2023 роках [54]

Нормативне значення коефіцієнта реальної вартості основних засобів, що належать підприємству, має зменшуватися. Згідно даних рис. 2.6 на підприємстві у 2021 році показник становить 0,17, що є найнижчим показником за весь досліджуваний, а у 2022 році коефіцієнт уже становить 0,24, а в 2023 році – 0,25. Даний показник свідчить про те, що вартість основних засобів у власності підприємства в 2023 році становило 25 %.

Що стосується коефіцієнту зносу, то значення даного показника відповідно до нормативу повинно зменшуватися, що свідчить про оновлення основних засобів. У 2021 році значення показника становило 0,49, що свідчить про знос основних засобів на 49 %. У 2022 році він збільшився на 0,02, що є свідченням подальшого зносу основних засобів. У 2023 році значення коефіцієнту збільшилося ще на 0,03, і досягло значення 0,54, що означає, що основні засоби даного підприємства зношені на 54 %.

Коефіцієнт придатності основних засобів повинен збільшуватись та є зворотнім показником коефіцієнту зносу. На підприємстві придатність основних засобів знизилася з 0,51 у 2021 році до 0,46 у 2023 році (рис. 2.7).

Рис. 2.7. Показники зносу та придатності основних засобів ТОВ «Карпатнафтохім» у 2021-2023 роках [54]

Отже, проведений аналіз ефективності використання основних засобів ТОВ «Карпатнафтохім» протягом 2021-2023 років показав, що тільки в 2021 році основні засоби використовувалися найбільш ефективно за досліджуваний період. Протягом 2022-2023 років основні засоби використовувалися значно не ефективніше, оскільки повномасштабна війна вплинула на діяльність досліджуваного підприємства, а саме втратою значних ринків збуту і фактично зупинкою його основної діяльності.

Тому однією з умов економічного розвитку країни є проведення ефективної та прогресивної амортизаційної політики, яка закладена в інвестиційну та загальну фінансово-економічну стратегію сприятиме ефективному відтворенню основного капіталу в післявоєнний період відбудови економіки України.

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Застосування зарубіжного досвіду щодо вдосконалення амортизаційної політики на підприємстві

Суттєвою проблемою обліку основних засобів як в Україні, так і за кордоном є подальший розподіл вартості цих засобів протягом строку їх корисного використання. У зарубіжній практиці порівняно з вітчизняним розрахунком амортизація трактується не як перенесення вартості на новостворений продукт, а як розподіл вартості основних засобів з метою порівняння доходів і понесених витрат.

У зарубіжній практиці амортизаційні відрахування є одним із основних джерел фінансування оновлення основних виробничих потужностей.

В табл. 3.1 представлено методи розрахунку амортизації в зарубіжних країнах.

Таблиця 3.1

Порівняння методів нарахування амортизації в зарубіжних країнах [25]

Країна	Метод нарахування
Польща	Амортизація нараховується за певною схемою з використанням терміну та коефіцієнтів для конкретних груп основних засобів.
Португалія	Використовується лінійний метод, зменшеного залишку, подвоєних амортизаційних відрахувань, прискореної амортизації за певними активами.
Франція	Використовується переважно прямолінійний метод, але ліквідаційна вартість при цьому не зазначається.
Японія	Використовується метод зменшення вартості.
Данія	Використовується прямолінійний метод.
Чехія	Розрізняють амортизацію двох видів: податкову і бухгалтерську.
Швеція	Норми амортизаційних відрахувань для цілей оподаткування зазвичай збігаються з нормами бухгалтерської амортизації.
Швейцарія	Можна використовувати такі методи, як рівномірна амортизація і метод зменшення залишку.

За кордоном для нематеріальних активів здебільшого використовують термін «амортизація», а для основних засобів – термін «знос». Амортизація – досить складне економічне явище, яке поєднує в собі особливості витрат виробництва та джерел фінансування, процесу руху вартості, відшкодування зношених засобів праці та накопичення нових засобів праці.

Термін експлуатації основного засобу може бути значно меншим за нормативний (технічний), оскільки підприємство самостійно визначає термін експлуатації виходячи з корисності основного засобу. Термін амортизація означає витрати, що включаються до собівартості продукції та продукції, а амортизаційні відрахування – інвестиції та модернізацію обладнання та інших основних фондів [20].

МСБО 16 визначає чіткий перелік методів нарахування амортизації, які підприємства повинні використовувати при нарахуванні амортизації основних засобів. Важливою вимогою щодо нарахування амортизації для підприємств є рівномірний розподіл вартості активу з метою досягнення максимально можливого економічного ефекту. Кожне підприємство самостійно обирає метод нарахування амортизації основних засобів і може змінити його, лише обґрунтувавши та висвітливши зміни в пояснювальній записці до фінансової звітності.

У країнах з ринковою економікою для розрахунку амортизації використовуються такі методи [31]:

- прямолінійна амортизація;
- розрахунок амортизації за кількістю виробленої продукції;
- подвійна норма амортизації;
- загальні цифри всіх років роботи.

Лінійний спосіб найпоширеніший, простий, недорогий і стабільний. Він використовується більшістю компаній, оскільки суми амортизації щороку віднімаються рівними сумами. При цьому сума амортизації розраховується як

різниця між первісною та ліквідаційною вартістю, поділена на термін експлуатації основного засобу.

Метод нарахування амортизації за кількістю виробленої продукції базується на припущенні, що амортизація є виключно результатом експлуатації, а не плином часу. Цей метод зазвичай застосовують до активної частини основних фондів, яка експлуатується нерівномірно. Для цих видів активів сума амортизації визначається виходячи з даних про їх виробництво. Для визначення розміру амортизації необхідні дані про розрахунковий загальний обсяг виробництва за весь період використання та виробництва продукції в певному періоді. Випуск може бути виражений в одиницях продукції або в робочих годинах [4].

Метод нарахування амортизації за кількістю виробленої продукції за весь період використання об'єкта і за кожний окремих період застосовується при наявності інформації про обсяг виробництва. Цей метод передбачає розрахунок норми амортизації на одиницю продукції. Тобто сума амортизації розраховується як різниця первісної та ліквідаційної вартості, поділена на кількість виробленої продукції.

Щодо подвійного методу нарахування амортизації, то при розрахунку використовується подвійна норма, що дозволяє проводити більшу частину амортизаційних відрахувань у перші роки експлуатації основних засобів. Норма прискореної амортизації визначається шляхом множення норми прямолінійної амортизації на встановлений коефіцієнт прискореної амортизації [9].

Різноманітність методів нарахування амортизації дозволяє підприємствам вибрати найбільш ефективний метод з урахуванням специфіки фінансово-господарської діяльності. У міжнародній практиці компанії при розрахунку амортизації необоротного активу використовують стандарт SSAP-12 «Облік зносу». Цей стандарт містить пояснювальну записку, яка містить інформацію про амортизацію та розподіл витрат за обліковими періодами.

Недоліком цього стандарту є відсутність інформації про порядок нарахування амортизації та рекомендацій щодо застосування того чи іншого

методу розрахунку. Стандарт містить різні вимоги, які повинні враховувати керівники підприємства при розрахунку амортизації основних засобів. Керівник самостійно приймає рішення про розподіл амортизації протягом строку експлуатації основних засобів і щороку переглядає рішення. Це пов'язано з недостовірністю визначеного терміну корисного використання об'єкта [17].

Може статися так, що амортизуються активи старіють і відрахувань, які були можливі протягом усього терміну їх корисного використання, недостатньо для їх повного відновлення. Тому вартість придбання основних засобів обов'язково повинна бути приведена до його відновної вартості (розрахункової вартості). Якщо об'єкт основних засобів підлягає продажу, передачі або продажу через невідповідність технічним характеристикам, прибуток або збиток визначається як різниця між чистою вартістю реалізації та залишковою вартістю. Під час переоцінки активів як основу для розрахунку амортизації слід використовувати відновну вартість і строк корисного використання, що залишився до амортизації активу [23].

Розглядаючи особливості нарахування амортизації в різних країнах, доцільно було б врахувати досвід наших сусідів, а саме Угорщини та Польщі. Амортизаційні відрахування в Угорщині регулюються відповідно до Закону 2000 року «Про систему бухгалтерського обліку». Цей закон чітко визначає методи та особливості нарахування амортизації.

Амортизація нараховується з початку експлуатації основного засобу до закінчення терміну його корисного використання.

Особливістю є те, що в Угорщині існує три види амортизації:

- планова (розраховується підприємством самостійно за встановленими тарифами та методикою)

- вище плану (не застосовується, якщо балансова вартість активів на дату балансу значно перевищує ринкову вартість або якщо ефективність використання майна значно знизилася.)

- одноразова сума (використовується, якщо первісна вартість не перевищує 100 000 HUF (приблизно 11 000 грн.) і списується відразу після введення об'єкта в експлуатацію).

Найпоширенішими методами нарахування амортизації є лінійний (амортизація рівними розмірами за рік), спадний (у перші роки використання списується більша сума сум амортизації), мультиплікативний метод і прогресивний (уповільнений).

В Угорщині з міркувань точності відображення інформації для нарахування амортизації дозволено включати до амортизаційної вартості витрати, понесені на підтримання основних фондів у робочому стані. Так само, як і в українських компаніях, амортизація не нараховується на лісові угіддя, землю, твори мистецтва, винаходи тощо. У бухгалтерському обліку цієї країни зазначається, що вартість основних фондів переноситься на вартість виготовленої (створеної) продукції. за рахунок амортизаційних відрахувань [32].

У Польщі законодавчо визначено три основні методи розрахунку амортизації, а саме:

- прямолінійний (найпоширеніший і забезпечує рівномірну амортизацію)
- дегресивний (використовується, коли термін корисного використання об'єкта короткий, а інтенсивне використання об'єкта призводить до його швидкого зносу)
- звичайний (використання цього методу залежить від фактичного використання активу в процесі виробництва [39]).

У Німеччині немає спеціально визначеного методу розрахунку амортизації. Найпоширенішими є метод приведенного балансу та метод лінійної лінії. Щодо вибору методу амортизації, то в американській практиці вибір досить широкий. Керівництво самостійно визначає тривалість експлуатації та вибір методу розрахунку зносу. Знову ж таки, враховується професіоналізм і досвід у цій справі.

Слід зазначити, що в системі бухгалтерського обліку США норми амортизації можуть бути змінені, але сама оцінка об'єкта зміні не підлягає. Розвиток економіки США дозволяє багатьом компаніям використовувати метод прискореної амортизації. У США прийнятий єдиний коефіцієнт прискореної амортизації становить 2,0. Це дає можливість компенсувати збитки від дострокового вибуття активу внаслідок морального зносу [14].

Для Канади характерний особливий метод розрахунку амортизації, а саме метод лімітної системи. Це дозволяє кожному підприємству самостійно обирати період, за який нараховується амортизація, але в межах встановлених максимально-мінімальних меж [23].

У Греції амортизація нараховується відповідно до податкового законодавства. Виплата відсотків за кредитами, пов'язаними зі створенням основних засобів, може здійснюватися двома способами:

- 1) шляхом негайного списання;
- 2) шляхом амортизації активів протягом п'яти років.

Для Данії характерне використання обраного методу амортизації. Норми амортизації визначаються окремо як для податкового, так і для фінансового обліку. Тут, як і в багатьох інших країнах, найчастіше використовується лінійний метод. Капіталізація фінансових витрат на створення власних активів протягом періоду, коли вони стають придатними для використання, не заборонена законом у Данії, але не знайшла широкого застосування.

Амортизація капіталу в Англії регулюється стандартом SSAP 12, який визначає очікуваний термін експлуатації активу та методи розрахунку амортизації, які відображають реальні умови. Однак, згідно з податковими правилами Державної податкової служби та митниці, власні ставки амортизації компаній відкладаються та замінюються стандартними «податковими відрахуваннями». Суми амортизації відображаються в бухгалтерському обліку як витрати операційної діяльності, так і накопичена амортизація (амортизація).

У Бельгії для розрахунку амортизації використовують лінійний метод, а також зменшуваний (що складається зі зменшених амортизаційних

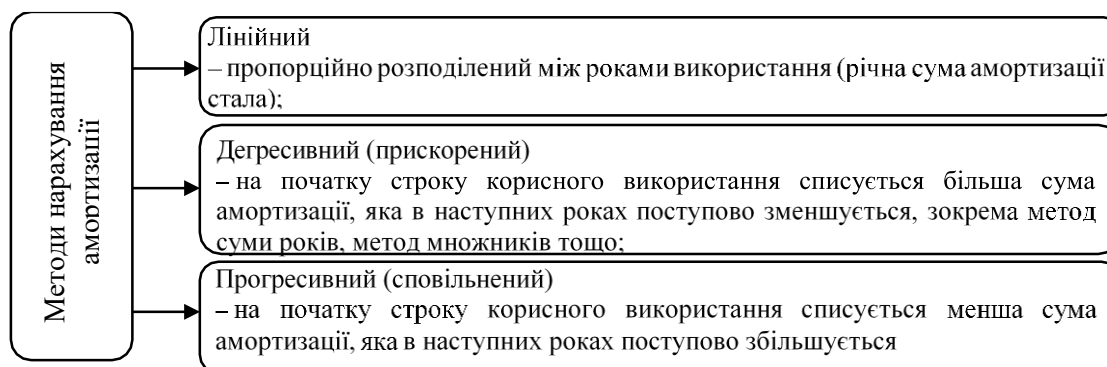
відрахувань) і прогресивний методи. Є країни, де методика нарахування амортизації визначається законодавством. Наприклад, у Португалії можливий лише лінійний метод нарахування амортизації, оскільки основні фонди повинні систематично амортизуватися протягом усього терміну служби [26].

Також цікавий досвід Франції, оскільки амортизація новопридбаних активів протягом року з дати введення в експлуатацію нараховується лише в окремих випадках з дати придбання. Найбільш часто використовуваним методом є лінійний метод, але залишкова вартість ніколи не повідомляється. Крім того, для розрахунку амортизації використовується 360 днів на рік і 30 днів на місяць. Ще однією особливістю є те, що амортизація по окремих основних фондах нараховується у встановленому законодавством порядку. І це стосується житлових будинків, комерційних приміщень, офісів, промислових приміщень, тимчасових дерев'яних будівель, обладнання та інструментів, мобільних і стаціонарних будівель. У Франції при прискореному методі амортизації використовуються три етапи, які залежать від терміну корисного використання основних фондів: при терміні корисного використання три-чотири роки – 1,5; п'ять-шість років – 2,0; понад шість років – 2,5 [45].

В Угорщині принципи розрахунку амортизації викладені в Законі № С «Про систему бухгалтерського обліку». Відповідно до цього закону вартість основних засобів та інших довгострокових активів перераховується на вартість виготовленої продукції або послуг за рахунок амортизаційних відрахувань. Нархування амортизації починається з моменту введення основного засобу в експлуатацію та нараховується протягом усього строку корисного використання основного засобу відповідно до обраного підприємством методу амортизації [10]. Крім того, відповідно до законодавства в Угорщині існує три основних види амортизаційних відрахувань: планова амортизація, позапланова амортизація та одноразова амортизація.

Ще однією особливістю амортизаційної політики в Угорщині (впровадження якої у вітчизняний облік, на нашу думку, є перспективним) є те, що при розрахунку вартості амортизованого активу дозволяється включати

витрати на підтримання активу в придатному робочому стані. умова для цього значення. Крім того, при розрахунку амортизаційних відрахувань можуть бути враховані витрати, які не входять до складу вартості придбання необоротного активу, але пов'язані з придбанням активу. Ці витрати включають, наприклад, сплату відсотків за кредитом на придбання основного засобу або від'ємні курсові різниці за кредитами, якщо кредит на придбання основного засобу взято в іноземній валюті. На відміну від української практики, в Угорщині використовуються три основні методи нарахування амортизації (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Методи нарахування амортизації в Угорщині [21]

Врахування зарубіжного досвіду для українських підприємств є важливим для налагодження активної співпраці з міжнародними компаніями, виходу на світовий ринок товарів, послуг та інформаційних технологій, залучення іноземних інвесторів і капіталу.

3.2. Проблеми та напрямки підвищення ефективності амортизаційної політики підприємства

Амортизаційна політика активізує мікроекономічні важелі, які суттєво впливають на ступінь оновлення основного капіталу підприємства, прискорюють розвиток науково-технічного прогресу та впровадження інновацій у виробничий процес, забезпечуючи тим самим розвиток сприятливого інвестиційного клімату та удосконалення системи оподаткування

і безперечно підвищення прибутковості. Незадовільне використання його складових як досить ефективного та громіздкого інструменту фінансового забезпечення оновлення фондів підприємства свідчить, насамперед, про негативну тенденцію щодо зростання ступеня зношеності основних засобів. Тому актуальним залишається питання удосконалення системи розробки такої політики забезпечення найкращого фінансового становища компаній [24].

Амортизаційна політика підприємства помітно впливає на розмір податкових платежів підприємства і, як наслідок, на фінансові результати його діяльності. З цієї причини підприємство повинно проводити таку амортизаційну політику, яка дає змогу зменшити податкові платежі до мінімального значення, підвищити рентабельність і, отже, покращити своє фінансове становище.

Суми накопиченої амортизації також впливають на прибуток підприємства. Чим вони вищі, тим менший прибуток компанії і навпаки. Зменшуючи прибуток, підприємства тим самим сприяють зростанню сум амортизаційних відрахувань, що в свою чергу призводить до зменшення податку на прибуток і збільшення власних фінансових ресурсів.

Вагоме значення у формуванні інвестиційної привабливості підприємств, безсумнівно, має ефективність реалізації амортизаційної політики, яка, з іншого боку, є одним із основних напрямів реалізації ефективних джерел фінансування [4].

Проведені дослідження підтверджують, що для розробки ефективної політики окупності компанії необхідно керуватися такими принципами:

- визначення строку корисного використання конкретного активу;
- вибір методу нарахування амортизації;
- створення умов і порядку переоцінки основних засобів;
- можливість оптимізації процесу капіталізації амортизаційних відрахувань як джерела відтворення основних засобів;
- умови використання капіталізації та економії за рахунок амортизації.

Визначення строку корисного використання конкретного об'єкта нерухомості та вибір методу його розрахунку є надзвичайно важливим, оскільки при нарахуванні його амортизації необхідно враховувати фактори, які впливають на інтенсивність використання об'єктів основних засобів та економічну вигоду конкретного об'єкта основних засобів [13].

Найвпливовішими чинниками формування амортизаційної політики залишаються рівень розвитку науково-технічного прогресу, техніко-організаційний рівень оснащення та номенклатура продукції (виконуваних робіт, наданих послуг), капіталізація амортизаційних відрахувань [35].

Отже, за результатами проведених досліджень можна підкреслити, що ефективно створена система амортизаційної політики підприємств забезпечує їх успішний фінансово-економічний розвиток. Аналітичні дані також дозволяють стверджувати, що інвестиційна діяльність підприємства значною мірою залежить від рівня фінансування, яке виникає переважно за рахунок самофінансування (накопичення амортизаційних відрахувань та частини чистого прибутку).

Для вирішення зазначених проблем насамперед доцільно і вигідно резервувати амортизаційні відрахування на підприємстві в амортизаційний фонд. Щоб уникнути часткового або повного списання накопичених коштів, деякі дослідники пропонують розміщувати їх саме на банківських рахунках з певним відсотком. До амортизаційного фонду також слід віднести кошти, необхідні для повного відтворення основних фондів на абсолютно новій технічній базі - для модернізації виробництва, залучення інвестиційних коштів та інших видів поліпшень [50].

Ефективним стимулюючим інструментом ринкової економіки до відновлення основних фондів має стати прискорена амортизація. Позитивним є те, що це частково знижує банківський відсоток і стимулює зростання власних інвестиційних ресурсів компаній, крім того, допомагає подолати певну перешкоду на шляху виведення застарілого обладнання та значно зменшує втрати від морального та фізичного зносу та розрив коштів. Але слід знати, що

при використанні цього інструменту збільшуються суми амортизації, що включаються до собівартості продукції, що в свою чергу призводить до необхідності підвищення ціни на готову продукцію. Тому не всі підприємства мають змогу на практиці використовувати метод прискореної амортизації [58].

В умовах сучасної ринкової економіки в Україні існує нагальна необхідність проводити регулярну переоцінку основних фондів та нараховувати амортизацію за їх відновною вартістю, а не за балансом, оскільки розмір сум амортизації нараховується пропорційно на баланс, не може гарантувати повернення коштів за таких умов.

Впровадження «контрольованої амортизації» на підприємствах також є актуальною темою. Однак у реалізації такої політики є певні труднощі. По-перше, через недостатню забезпеченість більшості підприємств необхідними сучасними інформаційними технологіями, а також проблемою невідповідного вибору методів нарахування амортизації, недосконалістю системи обліку основних засобів [60].

Тому, на нашу думку, ефективна амортизаційна політика підприємства повинна базуватися на:

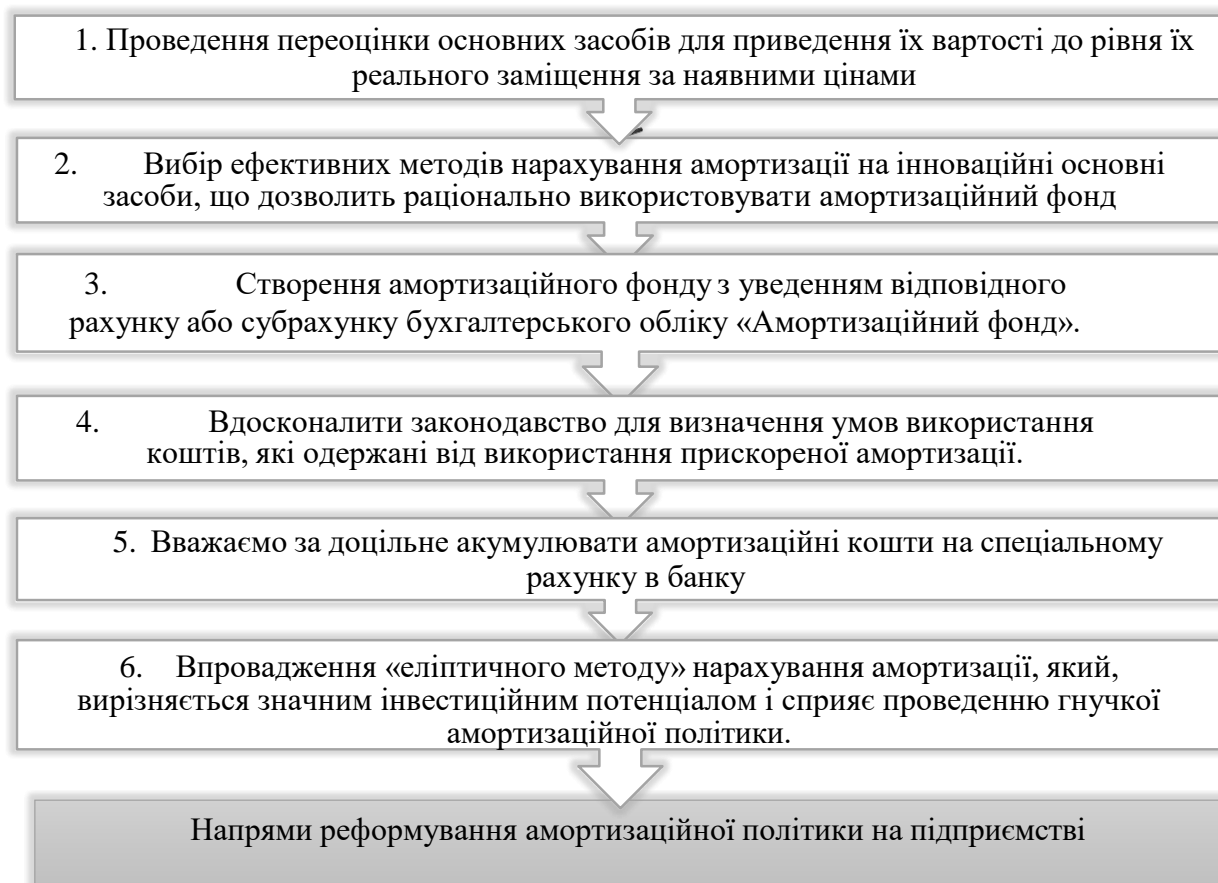
- визначення строку корисного використання конкретного основного засобу;
- виборі методу нарахування амортизації з урахуванням інтенсивності використання та досягнення економічної вигоди для підприємства від конкретного основного засобу;
- визначення умов і порядку проведення переоцінки основних засобів;
- напрями вдосконалення процесу капіталізації амортизаційних відрахувань як джерела постійних витрат на відтворення активів;
- формування та використання амортизаційного фонду підприємства [50].

Підприємство може самостійно приймати рішення про впровадження інновацій в рамках чинного законодавства. Разом з тим, на ТОВ

«Карпатнафтохім» вплинули фактори макроекономічного середовища, зокрема амортизаційна політика підприємства. У розвинених країнах широке реформування амортизаційної системи є одним із найважливіших інструментів стимулювання інвестиційної діяльності.

Основні напрями щодо реформування амортизаційної політики на ТОВ «Карпатнафтохім» наведено на рис. 3.2.

Рис. 3.2. Напрями реформування амортизаційної політики на підприємстві [64]

Висока зношеність основних засобів та незначні суми амортизації свідчать про те, що для ТОВ «Карпатнафтохім» є необхідність оновлення основних засобів та вибору більш ефективних методів амортизації.

З метою підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «Карпатнафтохім» має забезпечити ефективне функціонування таких складових, як оперативне управління використанням, технічне обслуговування

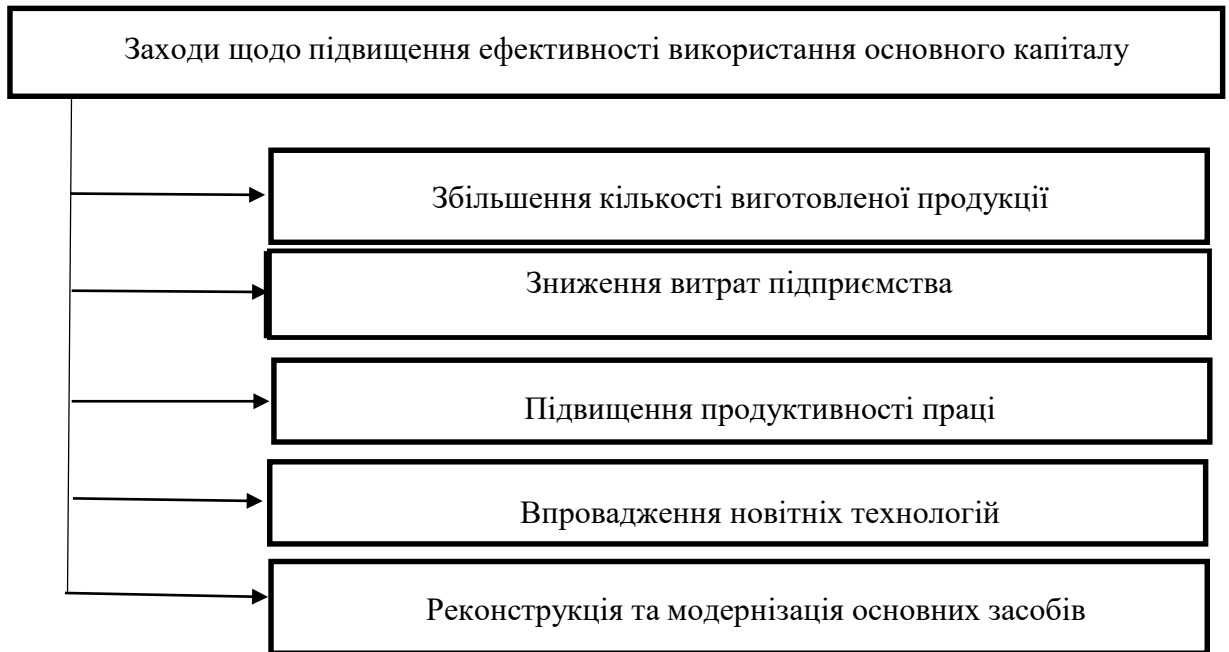
та ремонт обладнання, оптимізація процесу прийняття рішень та наукового прогнозування в системі виробництва. сфера використання та відтворення робочого обладнання тощо.

На підприємстві має бути створена ефективна система управління основними виробничими об'єктами для регулярного та всебічного регулювання та контролю за використанням коштів при нарахуванні амортизації.

Система управління використанням і відтворенням основного капіталу повинна характеризуватися чіткими цілями і завданнями, а також застосуванням модернізації діючого обладнання, придбанням універсального і автоматизованого обладнання, застосуванням планово-попереджувальних робіт і т.д.

Забезпечуючи використання системи управління відтворенням і використанням основних фондів, підприємство може досягти більш широкого використання різноманітних форм стандартизації та уніфікації, використання більш економічних конструкцій, оптимальних рішень щодо заміни обладнання. Система управління використанням і відтворенням основних засобів могла б контролювати темпи розвитку виробництва, рівень основних показників, враховувати витрати на ремонт і технічне обслуговування основних фондів, а також координувати процеси оновлення і відтворення основних фондів [61].

На рис. 3.3. наведено заходи щодо підвищення ефективності використання основного капіталу підприємства.

Рис. 3.3. Заходи щодо підвищення ефективності використання основного капіталу підприємства [21]

Важливою умовою подальшого підвищення ефективності використання основних засобів є впровадження комплексної системи управління використанням і відтворенням основних засобів.

Загалом для підвищення ефективності використання основних фондів підприємства необхідно реалізувати комплекс заходів [17]:

- технічне вдосконалення виробничого обладнання, у тому числі: технічне переоснащення на основі комплексної автоматизації та впровадження гнучких виробничих систем; заміна застарілого обладнання, модернізація обладнання; усунення вузьких місць і диспропорцій у виробничих потужностях підприємства; механізація допоміжних і обслуговуючих виробництв; розвиток винахідництва та раціоналізації;

- збільшення терміну служби машин і обладнання шляхом: ліквідації невикористаного обладнання (оренда, лізинг, продаж тощо); скорочення часу ремонту обладнання; скорочення простоїв: цілі зміни та всередині зміни;

- удосконалення організації та управління виробництвом, а саме: прискорення досягнення проектної продуктивності введених в дію основних

фондів; Впровадження наукової роботи та організація виробництва; поліпшення матеріально-технічного забезпечення; Удосконалення управління виробництвом на основі сучасних комп'ютерних технологій;

- підвищення якості сировини з урахуванням підвищення вмісту корисних речовин у сировині та її технологічності. З підвищенням якості сировини підвищується вихід товарної продукції, і, якщо основні засоби виробництва залишаються незмінними, зростання прибутку на капітал неминуче.

- збільшення концентрації виробництва на оптимальних розмірах.

- збільшення капітальних вкладень в активну частину основних виробничих засобів підприємства;

- максимально можливе використання продуктивності та продуктивності наявного на підприємстві обладнання та календарного фонду часу відповідно до технічних характеристик обладнання;

- забезпечення належного обслуговування та дотримання необхідних умов експлуатації обладнання;

- своєчасне оновлення основних виробничих потужностей підприємства.

- застосування комбінованого методу організації виробничих процесів на підприємстві;

- включення невикористаних засобів виробництва у виробництво;

- рівномірне навантаження на основні виробничі приміщення протягом робочого дня;

- підвищення професійно-кваліфікаційного рівня персоналу, що обслуговує основні виробничі засоби.

Отже, розробка підприємствами ефективної амортизаційної політики, яка б суттєво впливала на рівень витрат, що певною мірою забезпечує оновлення основних засобів, може призвести до значного покращення технічного стану основних засобів.

Тому важливо розуміти, що доцільність і сприятливість застосування амортизаційної політики на підприємстві впливає на зростання продуктивності

праці, покращення фінансових результатів і, як наслідок, фінансового стану підприємства.

ВИСНОВКИ

Амортизаційна політика основних засобів – це діяльність підприємства, пов’язана із забезпеченням належного технічного стану та своєчасності оновлення основних засобів, а також визначенням оптимальних методів нарахування амортизації з метою вимірювання економічної вигоди від їх використання. Вважаємо, що вартісним критерієм відмежування основних засобів від інших довгострокових основних засобів є складові амортизаційної політики щодо основних засобів; очікуваний термін залежно від напряму корисного використання основних засобів; види оцінки основних засобів при надходженні та вибутті; механізм переоцінки основних засобів; визначення ліквідаційної вартості основних засобів; методика нарахування амортизації основних засобів.

Підприємства України потребують кардинального реформування амортизаційної політики, оскільки сучасний рівень накопичення амортизаційного ресурсного фонду не забезпечує інвестиційного розвитку, оскільки ступінь зношеності активної та пасивної частини основного капіталу однаковий, і не в змозі підтримувати належні виробничі потужності підприємств.

За відсутності повноцінної державної підтримки через бюджетні інвестиційні фонди підприємства переважно використовують власні інвестиційні можливості.

Тому розробка підприємствами ефективної амортизаційної політики, яка б суттєво впливала на рівень витрат, що певною мірою забезпечує оновлення основних засобів, може призвести до значного покращення технічного стану основних засобів.

Можна підкреслити, що ефективно створена система амортизаційної політики підприємств забезпечує їх успішний фінансово-економічний розвиток. Аналітичні дані також дозволяють стверджувати, що інвестиційна діяльність підприємства значною мірою залежить від рівня фінансування, яке виникає

переважно за рахунок самофінансування (накопичення амортизаційних відрахувань та частини чистого прибутку).

Проаналізувавши фінансовий стан ТОВ «Карпатнафтохім», ми виявили, що капітал підприємства зменшився у 2023 році та отримало збиток. Проте підприємство є частково ліквідним та платоспроможним. Фінансовий стан досліджуваного підприємства не задовільний, що може призвести до банкрутства.

Проведений аналіз ефективності використання основних засобів ТОВ «Карпатнафтохім» протягом 2021-2023 років показав, що тільки в 2021 році основні засоби використовувалися найбільш ефективно за досліджуваний період. Протягом 2022-2023 років основні засоби використовувалися значно не ефективніше, оскільки повномасштабна війна вплинула на діяльність досліджуваного підприємства, а саме втратою значних ринків збуту і фактично зупинкою його основної діяльності.

Тому однією з умов економічного розвитку країни є проведення ефективної та прогресивної амортизаційної політики, яка закладена в інвестиційну та загальну фінансово-економічну стратегію сприятиме ефективному відтворенню основного капіталу в післявоєнний період відбудови економіки України.

Враховання зарубіжного досвіду для українських підприємств є важливим для налагодження активної співпраці з міжнародними компаніями, виходу на світовий ринок товарів, послуг та інформаційних технологій, залучення іноземних інвесторів і капіталу.

Підприємству рекомендовано підвищувати ефективність використання основних фондів на основі аналізу результатів впровадження напрямів підвищення ефективності використання основних фондів, економічний ефект від яких підрозділ хотів би отримати в форму збільшення капітальних витрат і зниження капіталомісткості наступними шляхами: модернізація обладнання, реконструкція, переозброєння і планування повного завантаження обладнання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева, Г. І. Економічний аналіз: навч.-метод. посібник. К. : Знання, 2008. 263 с.
2. Бакай В.Й. Амортизаційна політика та оновлення основних фондів на промислових підприємствах: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / Хмельниц. нац. ун-т. Хмельницький, 2006. 20 с.
3. Бичкова Н. В. Оптимізація структури капіталу вітчизняних підприємств у контексті підвищення ефективності фінансової діяльності. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. №. 1 (48). С. 16-23.
4. Бідник О. І. Теоретичні аспекти управління капіталом підприємства. *Придніпровський науковий вісник*. 2007. Вип. 5. С. 19–24.
5. Блонська В. І. Діагностика управління капіталом підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009. Вип. 19.11. С. 252– 258.
6. Болюх М.А., Бурчевський В.З., Горбатюк М.І. Економічний аналіз: Навч. посібник / М.А. Болюх, та ін.; За заг. ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. Вид. 27-е, перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2003. 412 с.
7. Бондар Н.М. Економіка підприємства: навч. посіб. К.: Видавництво А.С.К., 2010. 400 с.
8. Бондаренко О.М., Матвєєва О.М., Руденко Л.О. Організація і методологія проведення аудиту основних засобів та шляхи його вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2021. № 24. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/199>.
9. Буряк Л.Д. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі: навч. посіб. Державний вищий навч. заклад «Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана». К.: КНЕУ, 2007. 432 с.
10. Васюник Т. І. Напрями вдосконалення амортизаційної політики держави в контексті відтворення основного капіталу. *Економіка та управління національним господарством*. 2018. Вип.21. С.138-141.

11. Викиданець І. В. Методи оптимізації структури капіталу підприємства. *Вісник ДонНУЕТ*. 2009. № 3(43). С. 208–215.

12. Володькіна М. В. Економіка промислового підприємства: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 196 с.

13. Гальчинський, А. С., Єщенко П. С. Основи економічних знань. К.: Вища школа, 2002. 387 с.

14. Голозубова Ю.В. Аналіз методів нарахування амортизації та їх порівняльна характеристика. *Управління розвитком*. 2019. № 7. С. 111–114.

15. Городиський М. П., Поліщук І. Р. Основні елементи та типи амортизаційної політики щодо основних засобів підприємства: обліковий вимір. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 2 (19). С. 386-391.

16. Городиський М. П., Поліщук І. Р. Основні елементи та типи амортизаційної політики щодо основних засобів підприємства: обліковий вимір. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 2(19). С. 386-391.

17. Городня Т. А., Стефанюк О. Р. Сучасна стратегія управління капіталом підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип. 18.10. С.250–253.

18. Гринів Б. В. Економічний аналіз торговельної діяльності. навч. посіб.: Центр учбової літератури, 2011. 392 с.

19. Гура Н. О. Економічний зміст амортизації основних засобів та проблеми її нарахування. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки*. Житомир : ЖДТУ 2010. № 3 (53). С. 73-74.

20. Давиденко Н.М. Ліквідність та платоспроможність як показники ефективності фінансового менеджменту підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2005. №2. С. 36–40.

21. Жердєв Є.В. Методичні засади формування амортизаційної політики на підприємствах. *Облік і фінанси АПК*. 2020. №1. С. 1-5.

22. Загородній А. Г., Партин Г. О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: навч. посіб. К.: «Знання», 2004. 377 с.

23. Задорожний З. В., Семеген Л. Г., Богуцька Л. Т. Актуальні питання облікової політики підприємств щодо необоротних активів. ТНЕУ, 2012. 237 с.

24. Золотаренко В. О. Функціонально-структурна модель управління структурою капіталу підприємства. *Управління розвитком*. 2011. № 1(98). С. 147–150.

25. Карінцевої О.І. Економіка і бізнес. За ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та д.е.н., проф. Карінцевої О. І. С. «Університетська книга», 2021. 315 с.

26. Кафка С.М. Бухгалтерський облік амортизації необоротних активів. Бухгалтерський облік, контроль і аналіз: проблеми теорії та методології: монографія / під заг. ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. Київ. 2013. С. 94-122.

27. Крикавський Є.В. Логістика для економістів: підручник. Л.: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2004. 147 с.

28. Купалова Г.І. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. К., 2008. 639 с.

29. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік: Підручник. 3-тє вид., перероб.і доп. Київ: Вид-во «Центр учбової літератури», 2009. 670 с.

30. Ляшенко М.С. Управління капіталом підприємства: конспект лекцій. URL: <http://ukrkniga.org.ua/ukrknigatext/643/3/>

31. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» затверджений 01.01.2012 року

32. Мулик Т. О., Цуркан А. О. Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. Вип. 46, 2020. С. 113-122.

33. Нашкерська Г. В. Фінансовий облік: навч. посіб. К.: Кондор, 2005. 503с.

34. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств: підручник. К. : «Центр учбової літератури», 2013. 504 с.

35. Ніколаєнко В.П. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. №6. С.180-191.

36. Островська Г.Й. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. Т.: Підручники і посібники, 2008. 576с.

37. Офіційний сайт Державного служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua

38. Петрук О.М., Хвіст В.В. Поняття та концепції амортизації у функціональних економічних науках. *Ефективна економіка*. 2021. № 8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9142>

39. Пилипенко Л.М., Тивончук О.І. Концептуально-методологічні підходи формування амортизаційної політики підприємства та держави. *Modern Economics : електронне наукове фахове видання з економічних наук*. 2018. № 10. С. 82–88

40. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства. К., 2001. 365 с.

41. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» затверджений наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. № 92

42. Понедільчук Т. В., Пащенко А. М. Проблемні аспекти формування амортизаційної політики підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. №17. С. 51–54.

43. Поповиченко І. В., Спіріданова К. О., Загустіна А. Є. Основні напрями підвищення ефективності використання основних фондів в сучасних умовах господарювання. *Економічний простір*. 2019. № 145. С. 149-159.

44. Прокопенко, І.Ф., Ганін В. І. Методика і методологія економічного аналізу: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. К. : ПУЛ, 2008. 430 с.

45. Рац О.М. Визначення сутності поняття «ефективність функціонування підприємства». *Економічний простір: Зб. наук. прац.* 2008. №15. С. 275-285.

46. Садовська І., Воздіган А. Історичний аспект формування амортизаційної політики в Україні. URL: https://sophus.at.ua/publ/2014_12_16_lutsk/sekcija_1_2014_12_16/istorichnij_aspekt_formuvannja_amortizacijnoi_politiki_v_ukrajini/74-1-0-1135.

47. Семенов А. Г., Пелешко А. В. Побудова моделі ефективного управління структурою капіталу підприємства. Вісник Запорізького національного університету. 2010. № 2(6). С. 78–83.

48. Стельмащук А. Системний підхід до управління капіталом підприємства. Інноваційний розвиток національної економіки: матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 7–8 квітн. 2011 р. Тернопіль : Крок, 2011. С. 335–337.

49. Томчук О.Ф. Аналітичні можливості балансу (звіту про фінансовий стан) підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Випуск 28. Частина 2. С. 152-159.

50. Трачова Д.М. Обліково-інформаційне забезпечення амортизаційної політики: теорія, методологія, організація : дис...докт. екон. наук : 08.00.09 . Інститут аграрної економіки. Київ. 2018. 472 с.

51. Ужва А.М. Обліково-аналітичне забезпечення нематеріальних активів підприємства у сучасних умовах: стан та напрями вдосконалення. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 1371 – 1375.

52. Федоришина Л.І., Школьний В.С. Ефективність використання основних засобів підприємства. *The scientific heritage*. № 46 (2020) Р.8. С.114-128.

53. Федоронько Н.І. Облік і внутрішньогосподарський контроль необоротних матеріальних активів на підприємстві : дис...канд. екон. наук : 08.00.09. Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль. 2011. 192 с.

54. Фінансова звітність ТОВ «Карпатнафтохім». URL: https://clarity-project.info/edr/33129683/finances?current_year=2023.

55. Фролова Т. О. Фінансовий аналіз. К.: Видавництво «Європейського університету», 2006. 253 с.

56. Чебанова Н. В., Василенко Ю. А. Бухгалтерський фінансовий облік: посібник. К.: Академія, 2002. 672 с.

57. Чиж Н. М. Напрямки підвищення ефективності використання власного капіталу підприємства. Економічний форум. 2011. Вип. 1. С. 217–222.
58. Чорновіл О., Потрапелюк К. Амортизація, сутність та методи нарахування. *Економіка і регіон*. 2012. № 3. С. 216-221.
59. Шаповал В.М., Герасименко Т.В., Бондаренко Л.А. Амортизаційна політика: сутність, проблеми, напрями вдосконалення. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. № 2. С. 72–80.
60. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: [підручник]. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. 2-ге вид. К.: Знання, 2013. 375 с.
61. Шем'якіна Н. В. Амортизація основних засобів: проблеми та методи вирішення. Д.: Ін-т економіки промисловості, 2009. 98 с.
62. Шпак Н. З., Рудницька О. М. Система управління капіталом підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2010. Вип. 20.10. С. 257–261.
63. Щепіта Т. Г., Люлько У. В. Особливості ефективного формування і використання капіталу підприємства. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. 2015. №. 40. С. 91–95.
64. Яремко І.Й. Управління капіталом підприємства: економічний і фінансовий інструментарій: монографія. Л.: Каменярь, 2006. 176 с.

Додатки

Додаток А
Фінансова звітність за 2022 рік
Баланс (Звіт про фінансовий стан)

АКТИВ

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	2 416.00	1 524.00
первісна вартість	1001	19 903.00	20 002.00
накопичена амортизація	1002	17 487.00	18 478.00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	98 116.00	288 274.00
Основні засоби	1010	1 514 102.00	1 473 955.00
первісна вартість	1011	2 951 381.00	2 985 919.00
знос	1012	1 437 279.00	1 511 964.00
Інвестиційна нерухомість	1015	0.00	
первісна вартість	1016	0.00	
знос	1017	0.00	
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
первісна вартість	1021	0.00	
накопичена амортизація	1022	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0.00	
інші фінансові інвестиції	1035	0.00	
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	17 976.00	668.00
Відстрочені податкові активи	1045	0.00	
Гудвіл	1050	0.00	
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0.00	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0.00	
Інші необоротні активи	1090	46 327.00	558.00
Усього за розділом I	1095	1 678 937.00	1 764 979.00
II. Оборотні активи Запаси	1100	3 298 292.00	2 786 867.00
Виробничі запаси	1101	2 259 535.00	2 466 077.00
Незавершене виробництво	1102	301 254.00	272 707.00
Готова продукція	1103	736 628.00	47 126.00
Товари	1104	875.00	957.00
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Депозити перестраховання	1115	0.00	
Векселі одержані	1120	0.00	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	151 608.00	175 766.00
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	827 568.00	555 504.00
з бюджетом	1135	221 618.00	153 276.00
у тому числі з податку на прибуток	1136	15 000.00	10 000.00
з нарахованих доходів	1140	0.00	
із внутрішніх розрахунків	1145	144 378.00	600 677.00
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	76 628.00	757.00
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
Гроші та їх еквіваленти	1165	2 486 541.00	91 014.00
Готівка	1166	13.00	1.00
Рахунки в банках	1167	2 486 528.00	91 013.00
Витрати майбутніх періодів	1170	2 696.00	569.00
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0.00	
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0.00	
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0.00	
резервах незароблених премій	1183	0.00	
інших страхових резервах	1184	0.00	
Інші оборотні активи	1190	0.00	
Усього за розділом II	1195	7 209 329.00	4 364 430.00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	8 888 266.00	6 129 409.00

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	2 321 013.00	2 321 013.00
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0.00	
Капітал у дооцінках	1405	0.00	
Додатковий капітал	1410	8 582 456.00	8 582 456.00
Емісійний дохід	1411	0.00	
Накопичені курсові різниці	1412	0.00	
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-23 390 490.00	-30 882 930.00
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Вилучений капітал	1430	0.00	
Інші резерви	1435	0.00	
Усього за розділом I	1495	-12 487 021.00	-19 979 461.00
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0.00	
Пенсійні зобов'язання	1505	176 706.00	134 063.00
Довгострокові кредити банків	1510	0.00	
Інші довгострокові зобов'язання	1515	16 838 311.00	24 685 019.00
Довгострокові забезпечення	1520	22 861.00	19 457.00
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	22 861.00	19 457.00
Цільове фінансування	1525	0.00	
Благодійна допомога	1526	0.00	
Страхові резерви	1530	0.00	
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0.00	
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0.00	
резерв незароблених премій	1533	0.00	
інші страхові резерви	1534	0.00	
Інвестиційні контракти	1535	0.00	
Призовий фонд	1540	0.00	
Резерв на виплату джек-поту	1545	0.00	

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього періоду, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
Усього за розділом II	1595	17 037 878.00	24 838 539.00
III. Поточні зобов'язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	1 641 484.00	1 094 119.00
Векселі видані	1605	0.00	
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	2 412.00	1 686.00
товари, роботи, послуги	1615	618 751.00	78 024.00
розрахунками з бюджетом	1620	11 271.00	15 188.00
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	2 693.00	6 353.00
розрахунками з оплати праці	1630	14 259.00	22 330.00
за одержаними авансами	1635	538 763.00	37 732.00
за розрахунками з учасниками	1640	0.00	
із внутрішніх розрахунків	1645	170 451.00	11 065.00
за страховою діяльністю	1650	0.00	
Поточні забезпечення	1660	0.00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	1 337 325.00	3 834.00
Усього за розділом III	1695	4 337 409.00	1 270 331.00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0.00	
Баланс	1900	8 888 266.00	6 129 409.00

Додаток Б

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	5 908 059.00	24 298 291.00
Чисті зароблені страхові премії	2010	0.00	
Премії підписані, валова сума	2011	0.00	
Премії, передані у перестраховання	2012	0.00	
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0.00	
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0.00	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	4 071 508.00	16 582 749.00
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0.00	
Валовий: прибуток	2090	1 836 551.00	7 715 542.00
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0.00	
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0.00	
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0.00	
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0.00	
Інші операційні доходи	2120	210 021.00	53 770.00
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0.00	
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0.00	
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0.00	
Адміністративні витрати	2130	252 183.00	325 451.00
Витрати на збут	2150	18 241.00	47 730.00
Інші операційні витрати	2180	1 227 849.00	181 664.00
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0.00	
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0.00	
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	548 299.00	7 214 467.00
Дохід від участі в капіталі	2200	0.00	
Інші фінансові доходи	2220	10 658.00	682 261.00
Інші доходи	2240	434.00	102.00
Дохід від благодійної допомоги	2241	0.00	
Фінансові витрати	2250	8 072 617.00	1 824 746.00
Втрати від участі в капіталі	2255	0.00	
Інші витрати	2270	496.00	54.00
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0.00	
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290		6 072 030.00
збиток	2295	7 513 722.00	
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	0.00	
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0.00	
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350		6 072 030.00
збиток	2355	7 513 722.00	

Сукупний дохід

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0.00	
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0.00	
Накопичені курсові різниці	2410	0.00	
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0.00	
Інший сукупний дохід	2445	21 282.00	32 929.00
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	21 282.00	32 929.00
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0.00	
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	21 282.00	32 929.00
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-7 492 440.00	6 104 959.00

Елементи операційних витрат

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Матеріальні затрати	2500	3 636 458.00	15 806 931.00
Витрати на оплату праці	2505	407 471.00	583 794.00
Відрахування на соціальні заходи	2510	85 852.00	116 990.00
Амортизація	2515	161 886.00	175 746.00
Інші операційні витрати	2520	736 228.00	1 221 731.00
Разом	2550	5 027 895.00	17 905 192.00

Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період попереднього року, грн
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0.00	

Додаток В

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)

Рух коштів у результаті операційної діяльності

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період попереднього року, грн
Надходження від: Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	1 914 496.00	6 258 617.00
Повернення податків і зборів	3005	266 465.00	360 727.00
у тому числі податку на додану вартість	3006	266 465.00	360 348.00
Цільового фінансування	3010	10 724.00	10 633.00
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	0.00	
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	3 591 866.00	19 646 826.00
Надходження від повернення авансів	3020	1 980 525.00	1 921 825.00
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	5 723.00	18 019.00
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	0.00	
Надходження від операційної оренди	3040	124.00	330.00
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	0.00	
Надходження від страхових премій	3050	0.00	
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	0.00	
Інші надходження	3095	22 856.00	54 251.00
Витрачання на оплату: Товарів (робіт, послуг)	3100	2 796 671.00	7 420 589.00
Праці	3105	323 639.00	470 315.00
Відрахувань на соціальні заходи	3110	94 958.00	128 963.00
Зобов'язань з податків і зборів	3115	474 956.00	1 081 934.00
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	20 000.00	15 000.00
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	314 066.00	899 036.00
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	140 890.00	167 898.00
Витрачання на оплату авансів	3135	5 421 883.00	10 543 758.00
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	15 878.00	19 551.00
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	0.00	
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	0.00	
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	0.00	
Інші витрачання	3190	89 551.00	123 537.00
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	-1 424 757.00	8 482 581.00

Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період попереднього року, грн
Надходження від реалізації: фінансових інвестицій	3200	0.00	
необоротних активів	3205	36.00	
Надходження від отриманих: відсотків	3215	0.00	
дивідендів	3220	0.00	
Надходження від деривативів	3225	0.00	
Надходження від погашення позик	3230	0.00	
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої	3235	0.00	

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період попереднього року, грн
господарської одиниці			
Інші надходження	3250	20.00	120.00
Витрачання на придбання: фінансових інвестицій	3255	0.00	
необоротних активів	3260	260 713.00	200 060.00
Виплати за деривативами	3270	0.00	
Витрачання на надання позик	3275	0.00	
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	0.00	
Інші платежі	3290	0.00	
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-260 693.00	-199 904.00

Рух коштів у результаті фінансової діяльності

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період попереднього року, грн
Надходження від: Власного капіталу	3300	0.00	
Отримання позик	3305	862 591.00	980 061.00
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	0.00	
Інші надходження	3340	22 122.00	0.00
Витрачання на: Викуп власних акцій	3345	0.00	
Погашення позик	3350	1 724 072.00	1 243 438.00
Сплату дивідендів	3355	0.00	
Витрачання на сплату відсотків	3360	54 954.00	5 521 855.00
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	0.00	
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	0.00	
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	0.00	
Інші платежі	3390	45 940.00	89 703.00
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-940 253.00	-5 874 935.00
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	-2 625 703.00	2 407 742.00
Залишок коштів на початок року	3405	2 486 541.00	304 424.00
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	230 176.00	-225 625.00
Залишок коштів на кінець року	3415	91 014.00	2 486 541.00